

Dokumentoinnin käytännöt Kauniaisten suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa ryhmätasolla

Joni Helomaa

2020 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Dokumentoinnin käytännöt Kauniaisten suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa ryhmätasolla

Joni Helomaa
Sosionomi
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2020

Joni Helomaa

Dokumentoinnin käytännöt Kauniaisten suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa ryhmätasolla

Vuosi 2020 Sivumäärä 71

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa ja kuvailla Kauniaisten kaupungin suomenkielisen varhaiskasvatuksen ryhmätason dokumentoinnin käytäntöjä. Tavoitteena oli selvittää varhaiskasvatustiimien dokumentoinnin toimintatapoja ja ominaispiirteitä sekä käsityksiä dokumentoinnista sen nykytilan hahmottamiseksi. Käytännössä tutkittiin sitä, kuka dokumentoi, miten, keitä varten ja miksi dokumentoidaan sekä onko dokumentoinnille esteitä. Opinnäytetyö otti kantaa myös siihen, millaisena varhaiskasvatustiimien toiminta näyttää pedagogisen dokumentoinnin näkökulmasta. Tämä tutkimus tarjosi kehitysmahdollisuuksia dokumentoinnin parhaiden käytäntöjen havaitsemiseen ja dokumentointitapojen yhtenäistämiseen. Toimeksiantaja oli Kauniaisten kaupungin varhaiskasvatustyksikkö.

Teoreettinen viitekehys koostui osallisuutta, dokumentointia ja pedagogista dokumentointia koskevasta kirjallisuudesta ja tutkimuksesta. Tutkimus toteutettiin määrällisenä ja laadullisena tutkimuksena puolistrukturoidulla kyselylomakkeella.

Aktiivisimmin dokumentoivat varhaiskasvatuksen opettajat. Dokumentointia tehtiin myös tiimikohtaisesti. Lapset dokumentoivat mm. kädentaitojen aikaansaannosten ja esittävän ilmaisen avulla. Huoltajat tai vanhemmat osallistuivat dokumentointiin niin virallisissa kuin vapaa-aikeissa tilanteissa. Varhaiskasvatustiimit käyttivät dokumentointityökaluna useimmin ja mieluiten ryhmän puhelinta ja tablettia. Dokumentoinnin mahdollisuudet koettiin suoraan verrannollisena lasten ikään. Dokumentoinnilla tiedotettiin toiminnasta, tehtiin sitä näkyväksi tai tallennettiin toimintaa lapsen taitojen ja kehityksen tarkastelua varten. Dokumentoinnin esteeksi koettiin aikapula. Pääosa varhaiskasvatustiimeistä käytti dokumentointia toiminnan kehittämiseen ja suunnitteluun, joten toiminta täytti ainakin osittain pedagogisen dokumentoinnin tunnusmerkit. Voimakkaat yleistyksiset käytäntöjen osalta voivat johtaa myös harhaan, koska yksittäiset tiimit olivat ottaneet käyttöönsä myös juuri heidän tilanteeseensa soveltuvia dokumentoinnin käytäntöjä.

Asiasanat: varhaiskasvatus, osallisuus, dokumentointi, pedagoginen dokumentointi

Joni Helomaa

Documentation practices of Kauniainen's Finnish speaking Early Childhood Education and Care units on group level

Year	2020	Pages	71
------	------	-------	----

The objective of this thesis was to map and describe the group level documentation practices of Kauniainen's Finnish speaking early childhood education and care (ECEC) units. The purpose of this study was to obtain information on the ways and characteristics of documentation carried out by ECEC teams and also to get an insight on the teams' perceptions on documentation in order to map the current state of documentation. In practice the study focused on who documents, how, for whom and why is it carried out and what are the issues blocking documentation. The thesis also evaluated the ECEC teams' documentation activities from the perspective of pedagogical documentation. This survey presented opportunities for identifying best practices and standardisation of documenting. The survey was commissioned by Kauniainen's ECEC organization.

The theoretical framework consisted of literature and research on participation, documentation and pedagogical documentation. Quantitative and qualitative methods were used in this survey and it was carried out using a semi-structured questionnaire.

ECEC teachers were the most active in carrying out documentation. Documentation was also carried out by ECEC teams. Children were active in documentation through arts and craft accomplishments and performing arts. The guardians or parents took part in documentation by attending both official and unofficial events. The ECEC teams' most often used and preferred documentation tools were the group's mobile phone and tablet. Documentation's achievement was directly proportional to the age of the children. Documentation was used to inform about activities and to make those activities visible. It was also used to record activities for examining child's skills and development. Scarcity of time was identified as an obstacle in documentation. Most of the ECEC teams used documentation for development and planning, which implied that the teams' efforts could at least partly be identified as pedagogical documentation. Strong generalisations concerning documentation practices could be misleading, because individual teams have used documentation practices suitable for their situation.

Keywords: early childhood education, participation, documentation, pedagogical documentation

Sisällys

1	Johdanto.....	7
1.1	Opinnäytetyön tausta ja toimeksiantaja.....	8
1.2	Opinnäytetyön tavoitteet, tutkimusongelma ja -kysymykset.....	9
2	Varhaiskasvatustoiminnan tavoitteet ja osallisuus	9
2.1	Varhaiskasvatustilain asettamat tavoitteet varhaiskasvatukselle.....	9
2.2	Varhaiskasvatuksen tavoitteet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa	11
2.3	Osallisuus varhaiskasvatuksessa	11
2.4	Osallisuus valtakunnallisessa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ja Kauniaisten varhaiskasvatussuunnitelmassa	13
3	Tallentaminen, dokumentointi ja pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa.....	15
3.1	Tallentaminen ja dokumentointi suomalaisessa varhaiskasvatuksessa	15
3.2	Dokumentointi kansainvälisessä tutkimuksessa	18
3.3	Pedagogiikka ja pedagoginen dokumentointi	19
3.4	Tallentamisen, dokumentoinnin ja pedagogisen dokumentoinnin ominaispiirteet	21
3.5	Dokumentoinnin määritelmä opinnäytetyössä	21
3.6	Dokumentoinnin työmenetelmät ja työkalut.....	22
4	Tutkimuksen suunnittelu ja toteutus.....	23
4.1	Tutkimusjoukko ja tutkimusmenetelmän valinta.....	23
4.2	Työelämäkumppanin osallisuus ja yhteistyön kuvaus	23
4.3	Kyselylomakkeen suunnittelu.....	24
4.4	Aineiston keruu.....	25
4.5	Tutkimuksen luotettavuus ja eettiset kysymykset	26
5	Tutkimustulokset	27
5.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet.....	27
5.2	Aineiston analyysi	27
5.2.1	Vastaaajien kuvailu	28
5.2.2	Dokumentoinnin toimijat ja toimintatavat	30
5.2.3	Dokumentoinnin syyt ja taustatekijät	41
5.2.4	Varhaiskasvatustiimien muut dokumentointia koskevat näkemykset (avoimet kysymykset)	43
6	Yhteenveto ja johtopäätökset.....	45
6.1	Ryhmäkohtaiset dokumentoinnin käytännöt Kauniaisten suomenkielisessä varhaiskasvatustilaisissa; kuka, miten, kenelle, miksi ja miksi ei?	45
6.2	Tutkimustulosten vertailu aiempaan tutkimukseen	49
6.3	Pedagoginen dokumentointi Kauniaisissa	50
6.4	Pohdinta	51

Lähteet.....	55
Kuviot	58
Taulukot	58
Liitteet	59

1 Johdanto

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on toteuttaa suunnitelmallista ja tavoitteellista sekä pedagogisesti painotettua kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuutta (Varhaiskasvatustalaki 540/2018, 2 §). Pedagogiikan merkityksellisyys ilmenee selvästi myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 22), jonka mukaan pedagogiikalla on paikkansa niin toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä kuin kasvatuksen, opetuksen ja hoidon yhteydessä.

Pedagogisesti laadukkaan varhaiskasvatuksen viitekehyksen keskiössä on oppiva ja hyvinvoiva lapsi, joka on myös aktiivinen toimija. Lapsen tuki ja kehitys nojaavat toisaalta laaja-alaisen osaamisen kehittämiseen, monipuolisiin oppimisalueisiin sekä yhteisesti jaettuihin arvoperustaan ja oppimiskäsityksiin lasten omia mielenkiinnon kohteita ja tarpeita unohtamatta. Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen olennainen työmenetelmä ja vuorovaikutteinen prosessi, jolla pyritään varmistamaan varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteutuksen, arvioinnin ja kehittämisen laadukkuus. Käytännössä prosessin avulla pyritään tuottamaan tietoa lapsen tai lapsiryhmän toiminnasta, elämästä, oppimisestä sekä kehityksestä ja tarpeista. Prosessissa on siis olennaista hahmottaa havainnoitava asia tai toiminta, sen jälkeen tallentaa tai dokumentoida sitä, jonka jälkeen päästään käsiksi dokumenttien tarkasteluun ja kohteena olleen toiminnan tai asian kehittämiseen. Kyseessä on siis lapsikeskeinen kokonaisvaltainen suunnittelun ja kehittämisen toimintamalli. (Varhaiskasvatussuunnitelma perusteet 2018, 36-37.)

Pedagogisen dokumentoinnin prosessin dokumentointiosuudella tarkoitetaan valitun kohteen (esimerkiksi toiminta, asia, tapahtuma) havainnointia ja dokumentointia, jolloin valittua kohdetta taltioidaan hyödyntämällä erilaisia työvälineitä (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 78-79 ja 82-84). Dokumentointi tai tallentaminen on ollut kehittyvä osa suomalaista varhaiskasvatusta 1970-luvun lopulta alkaen (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 10). Ylipäänsä tallentamista tai dokumentointia on Suomessa toteutetussa varhaiskasvatuksessa harjoitettu yli sadan vuoden ajan; alun perin sen tehtävänä on ollut muistojen tallentaminen, toiminnan näkyväksi tekeminen sekä varhaiskasvattajien vertaiskehittyminen (Rintakorpi 2018, 27-28).

Viimeaikaisin tutkimus Suomessa kuitenkin kertoo, että noin 40 prosenttia varhaiskasvatuksen työntekijöistä ei hyödynnä pedagogista dokumentointia työssään tai hyödynnä sitä suunnittelun, arvioinnin tai kehittämisen työkaluna. Syitä tähän ovat käytettävissä olevan ajan niukkuus, dokumentointivälineiden puuttuminen sekä osaamisen vähäisyys - oli kyse dokumentointilaitteista tai itse dokumentoinnista. Myös perinteinen aikuislähtöinen varhaiskasvatuksen toimintamalli on vaikeuttanut pedagogiseen dokumentointiin siirtymistä. Käytännössä moni tutkimukseen osallistuneista varhaiskasvattajista toteuttikin dokumentointia sellaisenaan

pyrkien tekemään varhaiskasvatustoimintaa näkyväksi - ilman pedagogisen dokumentoinnin reflektiivistä, kehittävää ja vuorovaikutteista otetta. (Rintakorpi 2018, 8 ja 54-56.)

Myös Suomen ulkopuolella julkaistuissa varhaiskasvatusta tutkivissa julkaisuissa (Lewin-Benham 2011, 50; Kroeger & Cardy 2006, 397; Pence & Pacini-Ketchabaw 2010, 133) on havaittavissa selkeä linjaus sen suhteen, että pedagoginen dokumentointi voi olla haaste niin toimintatapojen kuin sen aikaa vievän luonteen johdosta.

1.1 Opinnäytetyön tausta ja toimeksiantaja

Pääsin tutustumaan dokumentointiin syksyllä 2019 työmenetelmien harjoittelujaksolla Kauniaisten kaupungin Pikku Akatemia -päiväkodissa. Suuri osa kapasiteetistani ja huomiokyvystäni kiinnittyi päiväkodin arjen toiminnan käytännön toteutukseen ja omien taitojen harjaanuttamiseen sekä sen hahmottamiseen, millaista osaamispalettia varhaiskasvattajilta vaaditaan laadukkaan työn aikaansaamiseksi. Sinällään en osannut kiinnittää dokumentointiin erityistä huomiota harjoittelun aikana vaan se pikemminkin ilmeni minulle jokapäiväisinä toimina, jotka tarkoittivat esimerkiksi vapaamuotoisempaa tai säännellympää dokumentointia joko yksittäisen lapsen kanssa tai lapsiryhmän kanssa jossakin päivittäisessä tilanteessa. Tämän ensisijaisen kokemuspinnan lisäksi sain tutustua esimerkiksi kollegoitteni viikkopalaverissa tekemään suunnittelutyöhön lapsikohtaisia varhaiskasvatussuunnitelmia koskien.

Tavoitteenani oli opinnäytetyön tekeminen työmenetelmien harjoittelujaksoksi Kauniaisiin. Harjoittelujaksoni päätösvaiheessa joulukuussa 2019 sovinkin päiväkodin johtajan kanssa jatkokeskusteluista opinnäytetyötä koskien muutaman kuukauden päähän. Sähköpostinvaihto päiväkodin johtajan kanssa helmikuussa 2020 johti keskusteluihin Kauniaisten varhaiskasvatuspäällikön kanssa. Hän esitteli minulle muutamia varhaiskasvatusyksikössä vuoden 2019 lopulla läpikäytyjä teemoja, joiden selvittämiseen ja kehittämiseen Kauniaisten varhaiskasvatuksessa haluttiin panostaa. Näistä teemoista dokumentointi puhutteli minua niin teemansa kuin tutkimuksellisen täsmällisyytensä kautta. Näin ollen päädyin toteuttamaan opinnäytetyöni toimeksiantona Kauniaisten kaupungin varhaiskasvatuspalvelujen suomenkieliselle organisaatiolle. Yhteyshenkilönäni toimi Kauniaisten kaupungin varhaiskasvatuspäällikkö Annika Hiitola.

1.2 Opinnäytetyön tavoitteet, tutkimusongelma ja -kysymykset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa ja kuvailla määrällisen ja laadullisen tutkimuksen keinoin dokumentoinnin ryhmätason käytäntöjä Kauniaisten kaupungin suomenkielissä varhaiskasvatustyksiköissä. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää pedagogiseen dokumentointiin sisältyvän dokumentoinnin tilaa ja toimintatapoja toimeksiantajan organisaatiossa, joka mahdollistaa dokumentoinnin kehittämiseen tähtäävät toimenpiteet tulevaisuudessa. Opinnäytetyön tutkimusongelma ja -kysymykset olivat seuraavat:

- Mitkä ovat ryhmäkohtaiset dokumentoinnin käytännöt Kauniaisten suomenkielisisä varhaiskasvatustyksiköissä?
- Kuka dokumentoi, miten dokumentoidaan, keitä varten ja miksi dokumentoidaan sekä mitkä ovat dokumentoinnin esteet?
- Onko pedagogisuus mukana dokumentoinnissa ja miten se ilmenee?

Kolmas kysymyksistä ei suoranaisesti ollut mukana tutkimuksen kyselylomakkeella vaan tekijä otti siihen kantaa saatujen vastausten perusteella.

Opinnäytetyössä esitellään ensin varhaiskasvatuksen toimintaympäristö ja varhaiskasvatukseen vahvasti kiinnittynyt osallisuuden käsite, joka puolestaan johdattaa lukijan dokumentoinnin maailmaan. Dokumentointia käsitellessä on syytä huomioida myös jo vuosikymmeniä olemassa ollut pedagogisen dokumentoinnin käsite, joka nykyisen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden myötä on erittäin ajankohtainen teema käytännön varhaiskasvatuksessa.

2 Varhaiskasvatustoiminnan tavoitteet ja osallisuus

Kuvaan tässä luvussa kunnallista varhaiskasvatustoimintaa ja sen tavoitteita sekä lainsäädännön että valtakunnallisen ja Kauniaisten kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman kannalta. Lisäksi määrittelen osallisuuden käsitettä sekä pohdin osallisuuden merkitystä varhaiskasvatuksessa niin valtakunnallisella kuin työelämäkumppanini Kauniaisten tasolla.

2.1 Varhaiskasvatustlain asettamat tavoitteet varhaiskasvatukselle

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan Varhaiskasvatustlain (540/2018) 2 §:n mukaan ”lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka”, joka käsittää kuntatasolla niin päiväkotitoiminnan, perhepäivähoidon kuin avoimen varhaiskasvatustoiminnan.

Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet on määritelty Varhaiskasvatuslaissa hyvin monipuolisesti ja ne on esitelty ohessa kuviossa 1, jota pohdin erityisesti osallisuuteen liittyvien tavoitteiden näkökulmasta.

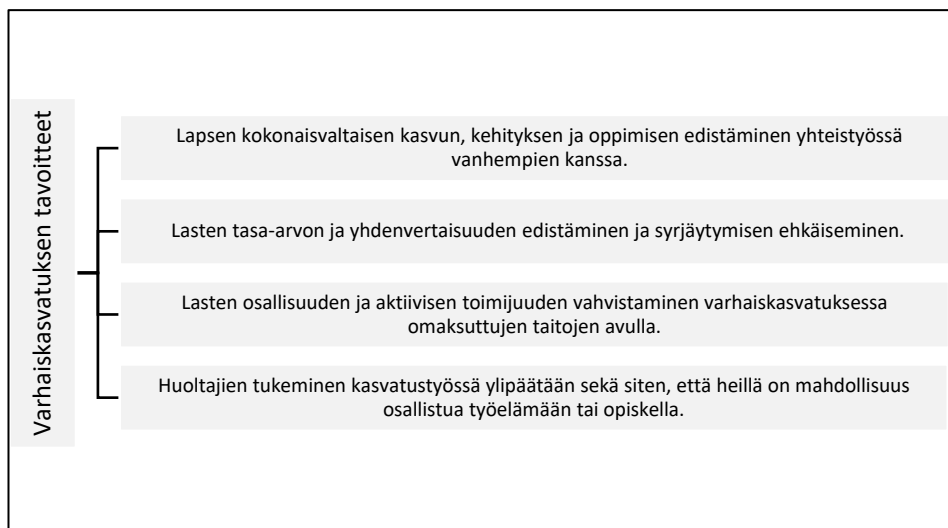
Kuvio 1: Varhaiskasvatuksen tavoitteet Varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan

Varhaiskasvatuksen tavoitteita määritetään tämän opinnäytetyön kannalta tärkeän osallisuuden kannalta useassa eri kohdassa - myös lapsen vanhempiin tai huoltajiin asti ylettyen. Sopivien puitteiden lisäksi varhaiskasvatustoiminta ja sen olosuhteet tulee virittää sellaisiksi, että lapsi voi osallistua ja vaikuttaa häntä koskeviin varhaiskasvatuksen seikkoihin. Lisäksi lapsen vanhempi tai huoltaja tulee huomioida varhaiskasvatustyössä niin, että lapsen kehitystä ja hyvinvointia tuetaan heidänkin avullaan ja näkökulmastaan. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018.)

2.2 Varhaiskasvatuksen tavoitteet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa

Varhaiskasvatus on olennainen tekijä, jonka avulla tuetaan ja ruokitaan lapsen kasvua ja kehitystä sekä luodaan pohjaa elinikäiselle oppimiselle ennen esi- ja perusopetukseen liittymistä. Jokaisen lapsen kohdalla varhaiskasvatuksen tavoitteiden pohdinnan tulisi perustua mahdollisimman avoimeen, arvostavaan, tasavertaiseen sekä säännölliseen vuorovaikutukseen huoltajien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden kanssa. Olennainen osa tavoitteiden asettamista on toki myös itse lapsen tunteminen, jolloin korostuu henkilöstön työn tärkeä ominaispiirre: luottamuksellisen suhteen luominen lapseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 19.)

Varhaiskasvatus on Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018, 14) mukaan moniulotteinen yhteiskunnallinen palvelukokonaisuus, jolla on ulottuvuuksistaan johtuen myös moninaisia tavoitteita, joita on havainnollistettu oheisessa kuviossa 2.

Kuvio 2: Varhaiskasvatuksen tavoitteet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan

Yhtäältä tavoitteet keskittyvät varhaiskasvatuspalvelun varsinaiseen kohteeseen eli lapseen itseensä pyrkien kauaskantoisiin myönteisiin vaikutuksiin lasta ja hänen elinpiiriään ajatellen, jolloin myös osallisuus on läsnä tavoiteasetannassa. Toisaalta lasten hyvinvointia pyritään varmistamaan myös tukemalla lapsen huoltajia sekä pyrkimällä varmistamaan myös yhteiskunnan toimeliaisuutta ja hyvää tulevaisuutta.

2.3 Osallisuus varhaiskasvatuksessa

Osallisuus on erittäin laaja-alainen käsite, jossa vaikuttavat niin sosiaali-, terveys- kuin käytäytymisteoriat pyrkien hahmottamaan sitä, miten edistetään hyvää elämää. Osallisuuden kulmakivinä vaikuttavat sosiaalipoliittisen näkemyksen mukaan hyvinvointi ja toimijuus. Yksilön

kannalta osallisuus toteutuu olemisena, toimintana, osallistumisena sekä prosesseina erilaisissa suhteissa, joissa hänellä on vapauksia ja oikeuksia. Edelleen, osallisuutta voidaan määrittellä yksilön kiinnittymisenä yhteen tai useampaan kokonaisuuteen taikka suhteeseen, joissa luodaan sekä arvostuksia ja arvoja että synnytetään ja jaetaan hyvinvointia. (Isola ym. 2017, 9-10 ja 16.)

Isola ym. (2017, 23) ovat mallintaneet osallisuutta vielä edellistä täsmällisemmin niin, että se koostuu seuraavista tekijöistä tai tasoista, jotka vaikuttavat kukin sellaisenaan sekä myös suhteessa toisiinsa:

1. Osallisuus omassa elämässä,
2. Osallisuus vaikuttamisprosesseissa eri palveluissa, omassa lähipiirissä ja elinympäristössä sekä yhteiskunnassa,
3. Osallisuus paikallisesti, jonka avulla liitytään hyvinvoinnin lähteisiin sekä merkityksellisiin ja arvokkaisiin vuorovaikutussuhteisiin ja jossa yksilöllä on vaikutusmahdollisuus resurssien jakoa koskien.

Varhaiskasvatustilain (540/2018) 20 §:ssä säädetään lapsen osallisuudesta seuraavasti:

- Varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa tulee selvittää ja huomioida lapsen mielipide ja toiveet niin kuin on lapsen iän ja kehityksen kannalta soveliaista.
- Myös lapsen vanhemmille tai huoltajille tulee antaa mahdollisuus lapsen varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.
- Sekä lasten että vanhempien tai huoltajien kohdalla mahdollisuus varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin tulee tarjota säännöllisesti.

Osallisuutta voidaan havainnoida varhaiskasvatuksessa Shierin osallisuuden tasomallin avulla. Tasomalli koostuu viidestä lasten osallisuutta kuvaavasta tasosta, joista jokaisella peilataan varhaiskasvattajien sitoutuneisuutta osallistavaan toimintaan. Kolmella alimmalla tasolla on kyse lapsen kuulluksi tulemisesta, hänen tukemisestaan näkemysten ilmaisussa sekä lapsen mielipiteiden huomioisesta. Kahdella ylemmällä tasolla lapset osallistetaan päätöksentekoon ja heille jaetaan valtaa ja vastuuta päätöksentekoprosessia koskien. (Shier 2001, 109; Heikka, Fonsén, Elo & Leinonen 2014, 21-25.)

Osallisuuden tulisi ilmetä varhaiskasvatuksen pedagogiikassa. Yksi suomalaisen varhaiskasvatuksen haasteista onkin lapsen huomioiminen ja lapsen äänen yhdistäminen pedagogiikan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Osallisuus toteutuu hyvin vaillinaisesti, jos tätä haastetta ei kyetä ratkaisemaan. Varhaiskasvattajilla tulisikin olla sekä taitoa hyödyntää niin virallisemmat tilaisuudet, joissa lapset tuovat esiin näkemyksiään, että kykyä huomioida myös

spontaanimmat hetket, jolloin lapset esittävät ajatuksiaan ja mielipiteitään päiväkodin arjen tiimellyksessä. (Roos 2019, 24.)

Tulkitsen sekä varhaiskasvatustieteen että Shierin tasomallia Roosin näkemykset huomioiden niin, että varhaiskasvatuksen osallisuus merkitsee vuorovaikutteista toimintaa, jossa eri näkemykset tulee saattaa esille ja eri osapuolten väliseksi tiedoksi. Toiminnan edellytyksenä on siis vuorovaikutteinen tiedonhankinta, -käsittely ja -välitys. Käytännössä tarvitaan siis toimintaa ja työkaluja, jotta osallisuutta voidaan toteuttaa.

2.4 Osallisuus valtakunnallisessa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ja Kauniaisten varhaiskasvatussuunnitelmassa

Osallisuus ilmenee voimakkaasti varhaiskasvatuksen arvoperustassa, jossa lapsuuden itseisarvon yhteydessä tuodaan esiin lapsen oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioituksi ja ymmärretyksi sekä yksilönä että yhteisön jäsenenä. Edelleen lapsella on oikeus itseilmaisuun sekä mielipiteidensä ja ajatustensa ilmaisuun niillä keinoin, joita hänellä on. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 20-21.)

Yksi varhaiskasvatuksen tehtävistä on lapsen laaja-alaisen osaamis pohjan luominen. Käytännössä on kyse erilaisten tietojen ja taitojen kehittämisestä sekä arvojen ja asenteiden kerrittämisestä, joilla kehitettyjä tietoja ja taitoja ohjataan. Laaja-alainen osaaminen jakautuu viiteen eri osa-alueeseen. Dokumentointi voidaan katsoa kirjoitetuksi rivien väliin ajattelun ja oppimisen osa-alueen kohdalla, kun siellä viitataan lasten taitojen kehittämiseen ympäristön kuvaamisen saralla. Lisäksi varsinaisia suoria viittauksia dokumentoinnin olennaiseen rooliin esitetään myös monilukutaitoa ja tieto- ja viestintäteknologista osaamista koskien. Dokumentointi on voimakkaasti läsnä myös osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueella, kun on kyse lasten kohtaamisesta ja heidän toiveidensa kuulemisesta sekä toiminnan suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista varhaiskasvattajien kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 23-27.) Osallistuminen ja vaikuttaminen -osa-alue perustuukin lähtökohdiltaan Lasten oikeuksien sopimukseen (12 artikla), jonka mukaan lapsen näkemykset tulee huomioida häntä koskeissa asioissa lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.

Isolan ym. (2017, 9-10, 16 ja 23) edellä esitellyt määrittelyt osallisuudesta näyttäytyvät konkreettisesti Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 23) muun muassa kasvatuksen, opetuksen ja hoidon tavoitteellisen toiminnan kautta:

- Kasvatuksen avulla lapsi altistetaan ja saatetaan toimimaan tavalla, jossa välittyy kulttuurisia arvoja, tapoja ja normeja. Jo sellaisenaan tämä ajaa lasta osaksi laajempaa yhteisöä, jossa toimijuus edellyttää edellä mainittujen seikkojen mukaista

toimintaa. Lisäksi kasvatuksen avulla lapsia pyritään ohjaamaan omien näkemysten muodostamiseen sekä oman identiteetin kehittämiseen, jotta he kykenevät toimimaan itsensä ja muiden hyväksi. On kyse toimijuuden rakentamisesta ja taidosta olla osallinen omassa elämässä.

- Opetuksen saralla lasta pyritään altistamaan ja innostamaan oppimiselle niin, että hän kiinnostuu niin uusista asioista ja ilmiöistä kuin ympäristöstään ja siten pyrkii luomaan niille uusia merkityksiä - luoden samalla kehittyessään myös uusi merkityksiä itsestään. Opetus kannattelee osaltaan myös toimijuutta tukien lasta luomaan suhteita ja käsityksiä ympäristöstään. Opetus ohjaa lasta myös kohti osallisuuden tasoja, joissa toimitaan vuorovaikutuksessa oman ympäristön kanssa, oli kyse ihmisistä, ympäröivästä luonnosta, prosesseista tai ilmiöistä.
- Hoidon kohdalla huolehditaan lapsen perustarpeista niin fyysisesti kuin tunneperusteisesti. Tavoitteena on lapsen oman osallisuuden tukeminen niin, että hän tuntee olevansa arvostettu ja ymmärretty osa yhteisöä. Toisaalta fyysisistä perustarpeista huolehtiminen tuo turvaa ja rakennetta, joita piirteitä myös oman elämän osallisuuden rakentamisessa tarvitaan.

Yllä mainituissa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden näkökulmissa ilmenevät myös suomalaisen varhaiskasvatuksen osallisuutta ilmentävät juuret. Ensinnä osallisuus näyttäytyy Suomessa omaksutun Fröbelin lastentarhapedagogiikan lasten henkisten toimintojen herättämisen sekä sisäisen ja ulkoisen maailman välisen yhteyden syntymisen korostamisen kautta. Toiseksi osallisuus ilmenee suomalaisen lastentarhatyön käynnistäjän Hanna Rothmanin näemyksenä lastentarhan opettajasta enemmänkin perheen rinnalla toimivana yksilönä kuin neuvoja jakelevana ylempänä auktoriteettina. (Rintakorpi 2018, 28.)

Osallisuus ankkuroituu Kauniaisten varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa sekä varhaiskasvatuksen opettajien roolissa yksittäisen lapsen varhaiskasvatussuunnitelman hyödyntämiseen toiminnan sisältöä ja arviointia ohjaavana työkaluna. Osallisuuden käsite merkitsee Kauniaisissa erityisesti lasten kuulemista ja yhdessä tekemistä sekä turvallista toimintaympäristöä. Toimintaympäristön turvallisuus on edellytys osallisuuden toteutumiselle ja sitä aikaansaadetaan vuorovaikutuksen keinoin, luomalla vakaita kiintymyssuhteita sekä noudattamalla ryhmäkohtaisia sääntöjä johdonmukaisesti. Ryhmädynamiikan näkökulmasta tavoitellaan tilanetta, jossa jokaista ryhmän jäsentä arvostetaan ja kuullaan niin, että hän kokee kuuluvansa ryhmään. Oppimisympäristöjen avulla osallisuudelle luodaan monipuolisia tukirakenteita ja kasvualustoja, joiden kautta lapset voivat osallisuuttaan ilmentää. Tärkeitä oppimisympäristöjen ominaistekijöitä Kauniaisissa ovat turvallisuus ja rauhallisuus sekä toiminnallisuus ja esteettisyys. Oppimisympäristöjen kehittämisessä huomioidaan lasten kiinnostuksen kohteet ja tarpeet. Näin ollen oppimisympäristöissä tulevat esille lasten kokemaa maailmaa ja päiväkodin arki. Huoltajien kohdalla osallisuus konkretisoituu erityisesti säännöllisten keskustelujen (Lapset puheeksi -menetelmä, lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, vanhempainillat) kautta.

Näiden strukturoitujen työkalujen lisäksi osallisuutta toteutetaan välittämällä huoltajille terveiset lapsen päivästä suullisesti tai kirjallisesti. Vanhempien ja päiväkodin vuorovaikutusta vahvistaa usein myös monessa päiväkodissa toimiva vanhempainyhdistys. (Kauniaisten varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 38-41.)

3 Tallentaminen, dokumentointi ja pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa

Kuvaan tässä luvussa tallentamisen, dokumentoinnin ja pedagogisen dokumentoinnin käsitteitä ja ominaisuuksia eroavaisuuksineen käsitellen myös niiden välisiä suhteita. Dokumentoinnista on tehty useita eri määritelmiä, jotka esitellään tässä opinnäytetyössä laajasti. Näiden olemassa olevien määritelmien jälkeen esitän tässä opinnäytetyössä hyödynnettävän dokumentoinnin määrittelyn.

3.1 Tallentaminen ja dokumentointi suomalaisessa varhaiskasvatuksessa

Tallentamista (osin käytetään myös termiä taltiointi) ja dokumentointia on toteutettu suomalaisessa varhaiskasvatuksessa jo yli sadan vuoden ajan ja tietoisesti sitä on kehitetty osana varhaiskasvatusta 1970-luvulta lähtien. Tallentamisella viitataan lastentarhanopettajien perinteiseen toimintaan; itselleen ja kollegoilleen tekemiin muistiinpanoihin tai muihin merkintöihin työtään koskien, joilla on pyritty sekä tallentamaan muistoja että tekemään toimintaa näkyväksi. Nykyisellään dokumentointi on aikuislähtöistä toimintaa, jossa ollaan kiinnostuneita lapsista ja heidän toimintansa näkyväksi tekemisestä myös vanhemmille. (Rintakorpi 2018, 27-28 ja 58; Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 10.)

Rintakorpi (2018, 11 ja 14) toteaa dokumentoinnin ja pedagogisen dokumentoinnin käsitteiden olevan jossain määrin moniselitteisiä perustuen sekä omaan että muiden tutkijoiden näkemyksiin: onkin tärkeää täsmentää käsitteen sisältö ennen sen hyödyntämistä. Varsinaisesti dokumentointi terminä ja toimintona tai työkaluna on saanut painoarvonsa Reggio Emilia -pedagogiikkaan (ns. reggiolaisuus) kohdistuneen kiinnostuksen myötä (Helenius & LummeLahti 2018, 149). Dokumentointi voidaan Ahosen (2017, 140) mukaan määritellä tallentamiseksi, jonka kohteena ovat esimerkiksi lasten kokemukset, oppiminen, kehitys tai ajattelu. Alasutarin (2014, 243) näkemyksen mukaan dokumentointi on toimintaa, joka tuottaa lapsen äänen sellaisiin konteksteihin ja tilanteisiin, joissa lapsi ei ole läsnä. Koivunen ja Lehtinen (2015, 77) puolestaan määrittelevät dokumentoinnin todellisuuden mahdollisimman tarkaksi kuvaamiseksi muistiinpanoja tehden, videoiden tai muulla tavoin tallentaen. Rintakorpi (2015, 1) kuvaa dokumentoinnin olevan lapsikeskeinen varhaiskasvatuksen työmenetelmä, joka tekee

varhaiskasvatuksen arjesta (lasten ja aikuisten toiminnasta) näkyvää erilaisten taltiointimenetelmien avulla. Viimeaikaisimmin Rintakorpi (2018, 17) on pohtinut dokumentoinnin määritelmää siten, että dokumentit tekevät toiminnan näkyväksi vastaten avoimiin kysymyksiin kuten ”Mitä tehtiin?”, ”Mitä tapahtui?” tai ”Mitä opittiin?”.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet esittelee dokumentoinnin lähinnä pedagogisen dokumentoinnin toimintamallin osana, jota suhdetta käsitellään myöhemmin opinnäytetyön teoriaosassa. Dokumentoinnilla tavoitellaan henkilöstön ja yksittäisen lapsen välisen suhteen syventämistä, lasten välisten suhteiden ymmärryksen kehittämistä sekä myös ryhmätason vuorovaikutusta koskevan ymmärryksen parantamista. Lisäksi dokumentointi mainitaan perinteisessä muodossaan erityisesti varhaiskasvatuksen siirtymävaiheiden varmistuksen työkaluna; sen avulla siirretään edelleen lapsen kehitystä ja oppimista kuvaavaa tietoa. Dokumentoinnin digitaalinen ulottuvuus tulee esille lasten leikkien, liikkumisen tai muun ilmaisun hyödyllisenä tallennusmedianä. Dokumentointi mainitaan myös oppimisen alueiden yhteydessä työkaluna, jolla toimintaa voidaan tallentaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 20, 26, 37, 42.) Kauniaisten varhaiskasvatussuunnitelmaan ei ole tehty dokumentointia koskevia lisämainintoja.

Dokumentointi-käsitteen sisältöä voidaan lisäksi tarkastella kahdesta muusta lähtökohdasta, joko koulumaisen opetussuunnitelmaperinteen tai sosiaalipedagogisen opetussuunnitelmaperinteen kannalta (Rintakorpi 2018, 14-15). Ensin mainittu tarkkailee lapsen iän ja tiedollisen tason suhdetta asetettujen tavoitteiden valossa, kun taas jälkimmäisessä dokumentoinnin tehtävänä on kuvata lapsen kehitystä ja tarkastella varhaiskasvatuksen työntekijöiden toimintaa ja toimintaympäristöjä (Alasuutari, Markström & Vallberg-Roth 2014, 19). Jälkimmäisen avulla pyritään myös kokonaisvaltaisesti hahmottamaan lapsi niin hänen näkemystensä, kehityksensä kuin oppimisensa näkökulmasta (Rintakorpi 2018, 15).

Viitaten edellisessä luvussa käsiteltyyn osallisuuden käsitteeseen voidaan todeta, että lasten ja vanhempien osallisuus lisääntyy, kun päiväkodin arjen tapahtumat ja kokemukset päätyvät tavalla tai toisella heidän tietoonsa tai muokattuna sellaiseen muotoon, että niihin voi jälkikäteen muistellen palata. Edelleen dokumentointi mahdollistaa osallisuuden levittäytymisen laajemmalle, esimerkiksi isovanhempia tai muita läheisiä kohti taikka lasten kaveripiiriin. Pelkästään lasten osallisuuden kannalta voidaan todeta, että sen tärkeys on lapsiryhmien kohdalla suorassa vaikutussuhteessa havainnoinnin ja dokumentoinnin määrään. (Rintakorpi 2010, 49 ja 52.)

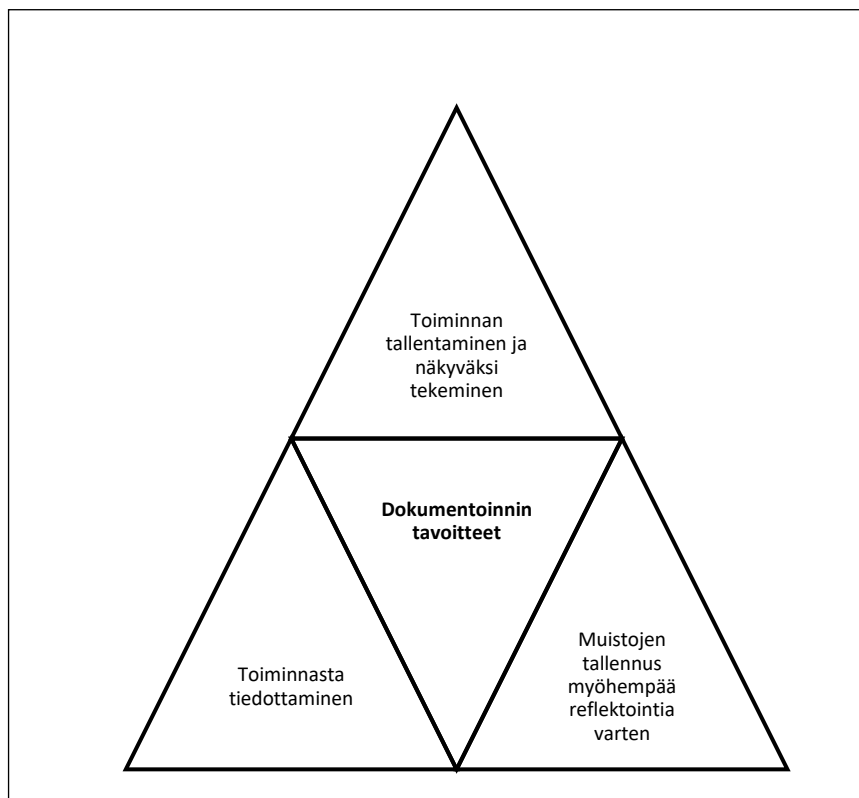
Osallisuutta edistävässä varhaiskasvatuksen suunnitteluprosessissa dokumentaatiolla tarkoitetaan kasvattajien tai lasten toteuttamaa toimintaa, joka kuvaa lapsen tai lapsiryhmän kannalta merkittävää toimintaa, tapahtumaa tai kokemusta. Varhaiskasvatuksen kasvattajien kohdalla painotetaan erityisesti toimintaa tai tapahtumia, jotka ovat tärkeitä oppimisen ja

tavoitteiden kannalta. Toiminnassa hyödynnetään erilaisia menetelmiä ja sitä käytetään varhaiskasvatuksessa monen eri sidosryhmän tarpeisiin. (Heikka ym. 2014, 92.)

Rintakorpi (2018, 17) kiinnittää erityistä huomioita dokumentoinnin lopputulemaan eli laatuun: dokumentin tekee vahvaksi sen sitominen sosiaaliseen toimintaan ja sen ajallinen kestävyys. Sen sijaan heikko dokumentti ei sisällä sosiaalista näkökulmaa, se on virallinen tai virallisen oloinen kirjaus, jolla todistetaan jotain tapahtuneen (Ferraris 2013, 267).

Dokumentoinnin tavoitteet kumpuavat pitkälti edellä mainituista määritelmistä. Rintakorpi ja Vihmari-Henttonen (2017, 10) ovat määritelleet dokumentoinnin tavoitteet, jotka esitellään oheisessa kuviossa 3.

Kuvio 3: Dokumentoinnin tavoitteet

Käytännössä tulkitsemme tavoitteita siten, että niiden avulla pyritään pääosin tavoittamaan ja varmistamaan jonkin varhaiskasvatuksen sidosryhmän (esimerkiksi vanhemmat ja huoltajat) huomio tietyn asian sekä sen tiedoksi saattamisen suhteen. Lisäksi on mahdollista, että dokumentoinnilla pyritään tuottamaan sisältöjä, joita hyödynnetään myöhemmin.

Dokumentoinnin määritelmät ja tavoitteet kuvaavat sen toteutustapoja ja nostavat tarkasteluun eettisiä kysymyksiä varhaiskasvattajaa koskien. Ensiksi voidaan pohtia, onko varhaiskasvattajalla oikeus havainnoida ja dokumentoida lasta tai lapsia ja mistä siihen saadaan lupa? Aikuisen tulee siis olla varsin tietoinen toimintatavastaan ja näkökulmastaan: dokumentoinko lasta kohteena vai elävänä osallisena toimijana, jonka ääni tulee kuulla, sekä olisiko tarpeellista kertoa lapselle näin tapahtuvan ja saada toiminnalle lapsen suostumus ennen toimintaa? Toiseksi miten voidaan varmistua dokumentoinnin paikkansapitävyydestä siinä tapauksessa, kun aikuinen dokumentoi? Seuraava olennainen tarkastelunäkökulma dokumentoinnin etiikkaa koskien liittyy lasten vanhempiin. Heidänkään suostumustaan dokumentointiin ei varsinaisesti pyydetä (esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelman laatimisen yhteydessä) vaan se 'otetaan annettuna', koska lomake tulee täyttää. Varhaiskasvattajan tulee olla tietoinen siitä, että hän yhtäältä odottaa vanhemmilta tai huoltajilta lasta koskevia arvioita ja kuvauksia sekä toisaalta varhaiskasvattaja voi hyvinkin arvioida vanhempien tai huoltajien toimintaa kyseisessä roolissa. Näissä yhteyksissä varhaiskasvattajan tulee olla hyvin tietoinen oman toimintansa lisäksi esimerkiksi vanhempien sosioekonomisesta asemasta ja muusta taustasta, jotta yhteistyö ja vuorovaikutus kunkin lapsen läheisten kanssa on mahdollisimman toimivaa. (Alasuutari ym. 2014, 117-124.)

3.2 Dokumentointi kansainvälisessä tutkimuksessa

Dokumentointia voidaan kuvata kaksivaiheisena toimintana: ensin todennetaan jotain tapahtuvaa, toisin sanoen taltioidaan jokin tosiseikka, ja toiseksi eli jälkikäteen dokumentoinnin perusteella esimerkiksi muistellaan - tai Reggio Emilia -pedagogiikkaan painokkaammin nojaten reflektoidaan - tapahtunutta. Ensin mainittu toiminta on faktaa ja jälkimmäinen subjektiivista tulkintaa. Dokumentoinnissa nämä kaksi seikkaa punoutuvat yhteen - sitä vahvemmin, mitä enemmän toimintaa toteutetaan reggiolaisittain. (Rinaldi 2005, 17-18.)

Dokumentointi on Lewin-Benhamin (2011, 36-38) mukaan reggiolaisittain pedagogisesti virittyä jatkuvaa toimintaa, jossa tallennetaan lasten oppimista eri keinoin; erityisesti keinoina mainitaan muistiinpanot lasten sanallista viestintää koskien sekä lasten toiminnan valokuvauksen pyrkien rakentamaan siltaa lasten vanhempiin kertomalla tarinoita lasten toiminnasta. Vanhempien tavoittaminen dokumentoinnin avulla tulee esille myös Löfgrenin (2015, 137-138) tutkimuksesta, joskin kyseinen dokumentoinnin tavoiteasetanta esitetään ruotsalaisessa varhaiskasvatusmaisemassa nykyisellään sivujuonteena. Lewis-Benham (2011, 37) rajaa dokumentoinnin ulkopuolelle lasten toiminnan tai sen tulokset (esimerkiksi piirustus) sellaisenaan, koska niistä tulee dokumentointia vasta, kun dokumentoituun toimintaan tai tuotokseen liitetään selitys tekemisen motivaatiosta tai syystä, lapsen kommentti kyseistä kohdetta tai

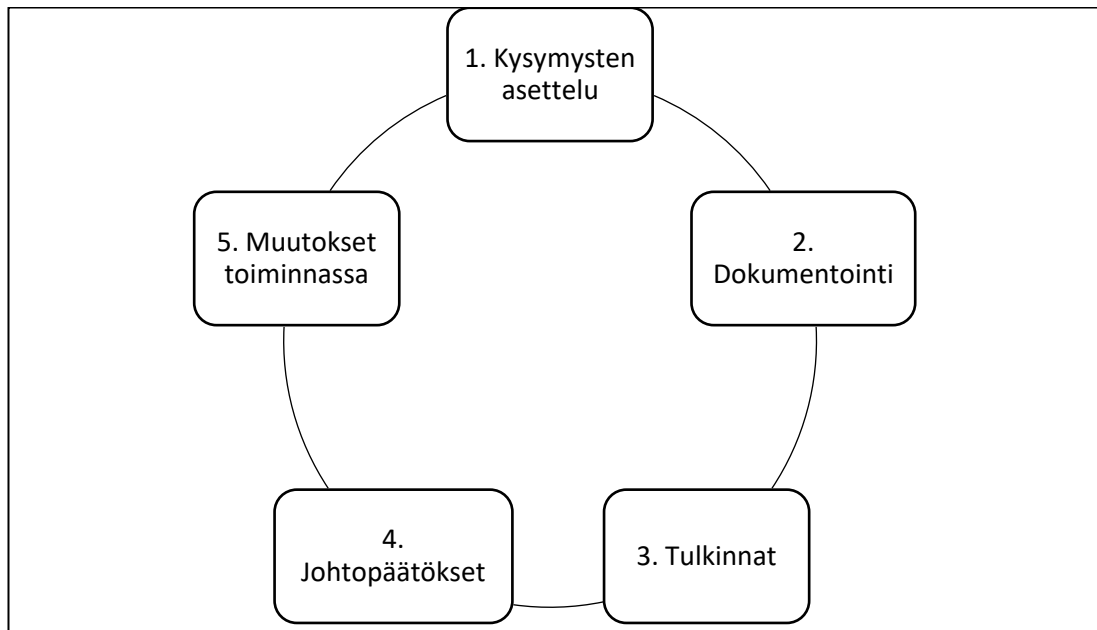
toimintaprosessia koskien ja tieto toiminnan tai tuotoksen kontekstista tai merkityksestä osana laajempaa toiminnan kokonaisuutta.

3.3 Pedagogiikka ja pedagoginen dokumentointi

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018, 22) määrittelee pedagogiikan tarkoittavan monitieteistä, varsinkin kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ”ammattillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi”.

Pedagoginen dokumentointi on sisällytetty Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehyksen osaksi; pedagogisen dokumentoinnin avulla varhaiskasvatusta suunnitellaan, toteutetaan, arvioidaan ja kehitetään. Sen ytimessä ovat vuorovaikutteisuus ja osallisuus, koska pedagoginen dokumentointi tarjoaa lapsille ja huoltajille mahdollisuuden varhaiskasvatustoiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 37.)

Rintakorpi ja Vihmari-Henttonen (2017, 6) määrittelevät pedagogisen dokumentoinnin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tapaan varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteutuksen, arvioinnin ja kehittämisen työkaluksi. Ahosen (2017, 140) sekä Rintakorven ja Vihmari-Henttonen (2017, 10) mukaan dokumentointi on pedagogista, kun dokumentoitua asiaa tai muuta sisältöä käsitellään ja hyödynnetään varhaiskasvatuksen suunnittelussa, arvioinnissa, toteutuksessa ja kehityksessä, jonka johdosta voidaan luoda uutta tietoa ja näkemyksiä tulevan toiminnan perustaksi. Pedagogisessa dokumentoinnissa on siis kyse varhaiskasvatuksen suunnittelusta ja kehittämisestä prosessimaisesti, dokumenttien avulla. Pedagogisen dokumentoinnin voi kuvata viisivaiheiseksi kehityspainotteiseksi prosessiksi, joka esitellään oheisessa kuviossa 4.

Kuvio 4: Pedagogisen dokumentoinnin prosessin vaiheet

Ensivaiheessa määritetään, mitä halutaan selvittää tai dokumentoida, jonka jälkeen voidaan ryhtyä toiminnan havainnointiin ja taltiointiin eli dokumentointiin. Kolmanneksi dokumentoinnin tuloksia tulkitaan tarkastellen ja analysoiden. Neljänneksi pyritään muodostamaan edellisen vaiheen tulkinnoista yhteinen näkemys ja päätökset siitä, miten toimintaa kehitetään. Viimeisessä viidennessä vaiheessa edellisen vaiheen päätökset viedään käytäntöön. Kokonaisuus ei ole prosessimaisuudestaan huolimatta ennalta-arvattava vaan eri vaiheissaan jopa odottamattomia tilanteita tai tulkintoja sisältävä, joka edellyttää prosessin toimijoilta moniroolista toimintaa, valppautta ja avoimuutta. Dokumentointi, tallentaminen ja ns. heikot dokumentit ovat osa tätä kokonaisuutta; niistä tulee osa pedagogista dokumentointia, kun niihin liitetään reflektoinnin mahdollistamat toiminnan suunnittelun ja kehittämisen näkökulmat. (Rintakorpi 2018, 10-11; Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 78-79.)

Ahonen (2017, 141-142) kuvailee pedagogisen dokumentoinnin yhteydessä dokumentoinnin olevan laadultaan suppeaa, jos se keskittyy pääosin lasten vasujen kirjauksiin, ja toisaalta laajaksi, jos dokumentointimenetelmistä on etukäteen keskusteltu ja on pohdittu niiden soveltuvuutta eri tilanteisiin sekä käytännössä myös hyödynnetty useita menetelmiä.

Kauniaisten varhaiskasvatussuunnitelmassa pedagogisen dokumentoinnin tilanne on sama kuin dokumentoinnin kohdalla: sitä koskevia painotuksia ei ole suunnitelmaan kirjattu. Tämä opinnäytetyö voi omalta osaltaan olla vaikuttamassa näiden painotusten työstämiseen ja liittämiseen Kauniaisten varhaiskasvatussuunnitelmaan lähivuosina niin dokumentoinnin kuin pedagogisen dokumentoinnin kohdalla.

3.4 Tallentamisen, dokumentoinnin ja pedagogisen dokumentoinnin ominaispiirteet

Aiemmin tässä luvussa on kuvattu tallentamisen, dokumentoinnin ja pedagogisen dokumentoinnin käsitteitä. Teen seuraavaksi niitä koskien lyhyen yhteenvedon ja esitän lopuksi myös oman pelkistetyn näkemykseni näistä käsitteistä.

Tallentamista ja dokumentointia voidaan tarkastella niin sisältönsä kuin prosessinsa kannalta. Sisällöllisesti dokumentoinnissa voi olla kyse esimerkiksi lasten kädentöiden taustoittamisesta tai päiväkodin yksittäisen lapsiryhmän toiminnan taltioinnista ja näkyväksi tekemisestä. Tavoitteena voi tällöin olla myös kyseisestä toiminnasta tiedottaminen tai kyseisiin dokumentteihin palaaminen tuonempana muistelemisen merkeissä. Prosessinäkökulma tuo sisällön ympärille laajan ja monipuolisen pedagogisen dokumentoinnin maailman, joka antaa dokumentoinnille merkittäviä lisäulottuvuuksia. Ensinnä, pedagogisessa dokumentoinnissa on kyse demokraattisuuden vahvistamisesta varhaiskasvatuksessa. Lisäksi sillä pyritään tukemaan lasten ja huoltajien osallisuutta ja toimijuutta. Erityisesti prosessinäkökulma mahdollistaa reflektiivisen ja suunnitelmallisen toiminnan sekä toiminnan arvioinnin ja kehittämisen. Kun prosessinäkökulmassa ovat läsnä varhaiskasvatuksen eri sidosryhmät, niin tällöin kyetään myös muodostamaan luontevasti yhteisiä merkityksiä varhaiskasvatuksen tärkeistä seikoista ja ilmiöistä. Pedagogisen dokumentoinnin prosessimaisuus mahdollistaa myös varhaiskasvatuksen työntekijöiden kehittymisen ammatillisesti. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 10; Dahlberg & Moss 2007, 23.)

Koen dokumentoinnin tartu hetkeen -tyyppisenä käsitteenä, esimerkiksi still-kuvana, jossa tavalla tai toisella ikuistetaan jokin nykyisyyden hetki, tapahtuma tai asia. Pedagoginen dokumentointi taas tuo prosessinsa kautta dynamiikan ja virtauksen, jossa tuo still-kuva asetetaan osaksi pedagogisen dokumentoinnin pyörivää rataskoneistoa. Sen avulla voidaan pohtia, analysoida ja asettaa tavoitteita, joiden avulla varhaiskasvatusta voidaan viedä eteenpäin, niin lasten, huoltajien kuin itse varhaiskasvattajien kannalta.

3.5 Dokumentoinnin määritelmä opinnäytetyössä

Opinnäytetyöhön sisältyvä tutkimus toimi perusteena sille, että dokumentoinnin määritelmäksi valittiin mahdollisimman ytimekäs ja helposti ymmärrettävä käsitteen kuvaus. Kyseistä kirjallista kuvausta hyödynnettiin kyselylomakkeen saate- ja ohjekirjeessä, jossa se määritteli raamit tutkittavalle ilmiölle. Tässä opinnäytetyössä dokumentointi määriteltiin Rintakorpea (2018, 11) mukailten varhaiskasvatuksessa tapahtuvan toiminnan, toteutuvan ilmiön taikka asian tallentamiseksi.

3.6 Dokumentoinnin työmenetelmät ja työkalut

Dokumentoinnin käytännön työmenetelmiä ja -kaluja on lukiassa ja ne on esitelty oheisessa kuviossa.

Dokumentoinnin työmenetelmät ja -kalut	Lapsen tai lasten ja vanhempien haastattelu ja niiden perusteella tehtävät kirjaukset esimerkiksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.
	Tarinointi lasten kanssa esimerkiksi saduttamalla.
	Keskustelujen kirjaaminen muistiin.
	Havainnointilomakkeiden hyödyntäminen (esimerkiksi leikin, liikunnan, tilankäytön yhteydessä).
	Palaverilomakkeen hyödyntäminen
	Lasten tuotosten (esimerkiksi piirustukset, leikit, maalaukset, rakennelmat) tallentaminen (esimerkiksi valokuvaten ja lapsikohtaisten kansioiden (ns. portfolio) avulla)
	Toiminnan ja leikkien kuvaus (muistiinpanot perinteisesti tai tietokoneavusteisesti, äänittäminen, valokuvat ja videointi)

Kuvio 5: Dokumentoinnin työmenetelmät ja työkalut

Olellaista menetelmien kannalta on se, että dokumentointiin voivat osallistua toimijoina niin aikuinen (esimerkiksi varhaiskasvattaja, huoltaja tai vanhempi) kuin lapsi. Lisäksi on tärkeää pohtia, tehdäänkö dokumentointia lapsi- vai ryhmäkohtaisesti. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 32-35, 82-84 ja 125-157; Koivunen & Lehtinen 2015, 78-83; Kroeger & Cardy 2006, 394-395.)

Erillisenä dokumentoinnin tapana tai alakäsitteenä mainittakoon lisäksi raportoiva taltiointi. Sen avulla tehdään näkyväksi lasten elämää ja toimintaa päiväkodissa valokuvien ja niitä koskevien, lasten sanoittamien ja aikuisen kirjaamien, tulkintojen kautta sekä lasten omiin kansioihin kerättävien piirustusten tai muiden, lapsen henkilökohtaisia tunteita tai toimia koskevien tuotosten avulla. Toiminta tukee myös lapsen kehitystä ja kehityksen seuranta. Raportoinniksi toimintaa kutsutaan, koska käytännössä sen nimissä kootaan yhteen tapahtumia, toimia ja kokemuksia menneestä tulevaisuudessa esiin otettaviksi ja muisteltaviksi. (Heinimaa 2004, 1.)

4 Tutkimuksen suunnittelu ja toteutus

Tässä luvussa esittelen valitsemani tutkimusmenetelmän ja -joukon, määrittelen tarkemmin tutkimuksen ominaispiirteet sekä käsittelen tutkimuksen luotettavuutta ja eettisiä kysymyksiä.

4.1 Tutkimusjoukko ja tutkimusmenetelmän valinta

Tässä tutkimuksessa mittauksen kohteen eli tilasto- tai havaintoyksikön muodosti varhaiskasvatussyksikön yksittäisen lapsiryhmän varhaiskasvattajatiimi. Perusjoukko muodostui 14 havaintoyksiköstä. Ojasalon, Moilasen ja Ritalahden (2014, 122) mukaan luotettavinta määrällistä tutkimustietoa voidaan saada, kun mittaus kohdistetaan kaikkiin havaintoyksiköihin, jotka kuuluvat perusjoukkoon. Tutkimus toteutettiin kokonaistutkimuksena. Toteutustapa oli tarkoituksenmukaisin niin tutkimusongelman, opinnäytetyön tavoitteiden ja työelämäkumppanin kuin resursoinnin ja aikataulun kannalta.

Tutkimus toteutettiin määrällisen ja laadullisen tutkimuksen keinoin. Tarkoitukseltaan tutkimus oli kartoittava ja kuvaileva (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 138-139). Tutkimusaineiston keruutavaksi valittiin puolistrukturoitu kyselylomake.

Kyselylomake on yleisin määrällisen tutkimusaineiston keräystavoista. Sitä voidaan hyödyntää erilaisissa tilanteissa ja erityisesti se soveltuu tutkimuksiin, joissa tutkimusaineistoa kerätään suurelta ihmisjoukolta. Kyselylomakkeen etuna on vastaajien anonymiteetti ja toisaalta haittana siitä johtuva tutkimusaineiston kato. Kyselyn toteutustapoja on useita: lomakkeiden postitus, kyselyn toteutus puhelimitse tai sähköisesti (Internet ja sähköposti). Toteutustavaksi tulee valita sellainen, jolla tavoitetaan tutkimuksen perusjoukko. Erityisesti sähköisesti toteutavan sähköpostiosoitteita hyödyntävän kyselyn yhteydessä anonymiteetin säilyttäminen voi tuottaa ongelmia. (Vilkkä 2015, luku 4.)

4.2 Työelämäkumppanin osallisuus ja yhteistyön kuvaus

Tutkimus toteutettiin Kauniaisten kaupungin varhaiskasvatussyksikön toimeksiantona. Näin olen itse tutkimusaihe oli työelämäkumppanin havaitsema ja kumppanilla oli myös selkeä käsitys tutkimuksen pääsuuntaviivoista; siitä, mitä tutkimuksella halutaan selvittää.

Tutkimusaiheesta keskusteltiin sekä sähköpostitse että puhelimitse kevään ja kesän 2020 kuluessa. Alun suuntaviivojen määrittämisen jälkeen opinnäytetyön tekijä vastasi tutkimuksen suunnittelusta ja toteutuksesta, työelämäkumppani kommentoi toimintaa aktiivisesti

sovituisissa vaiheissa. Varsinaisen kyselylomakkeen sisällön suunnittelusta ja luomisesta vastasi opinnäytetyön tekijä, työelämäkumppani kommentoi lomaketta pyynnöstä sovittuina ajankohdina.

Yhteistyötä ylläpidettiin tutkimuksen toteutuksen aikana lähinnä varmistamalla, että varhaiskasvatustiimit ehtivät ja muistavat vastata kyselyyn. Tutkimusvastausten keräämisen jälkeen opinnäytetyöntekijä jatkoi yhteistyötä esittelemällä työelämäkumppanille tutkimuksen alustavat tulokset tiedustellen samalla kumppanin muita tarpeita ja toiveita tutkimustulosten esittelyä ja hyödyntämismuotoa koskien.

4.3 Kyselylomakkeen suunnittelu

Kyselylomakkeen sisällön suunnittelussa hyödynnettiin ja sovellettiin opinnäytetyössä esiteltyä teoriaviitekehystä mukaan lukien Rintakorven (2018, 74 ja 78-80) väitöskirjaan sisältyneet kyselylomakkeet.

Kyselylomake oli puolistrukturoitu; se sisälsi suljettuja monivalintakysymyksiä, sekamuotoisia kysymyksiä ja kolme avointa kysymystä. Soveltuvien osien kyselylomakkeessa hyödynnettiin suljettuja monivalintakysymyksiä; tällöin kysymyksen sisältö ja vastausvaihtoehdot kyettiin määrittelemään tarkasti. Sekamuotoisia kysymyksiä hyödynnettiin, koska tutkittavaa ilmiötä ei haluttu tietoisesti rajata vaan nimenomaan selvittää laajemmin havaintoyksiköiden näkemyksiä ilmiötä koskien. Avoimet kysymykset sisällytettiin kyselyyn tarkan harkinnan jälkeen; sellaisia voidaan sisällyttää kyselyyn, jos kysymyksellä voidaan perustellusti olettaa saatavan tietoa, joka ei monivalinta- tai sekamuotoisilla kysymyksillä ilmenisi. (Vilka 2015, luku 4.)

Kyselylomake ei sisältänyt nominaalimuuttujia, koska kyseisten tekijöiden selvittämisellä ei ollut tutkimuksen kannalta merkitystä ja niistä ei voinut laskea keskiarvoa. Kyselylomakkeen selittäviä tekijöitä eli taustamuuttujia pohdittiin yhdessä toimeksiantajan kanssa, koska kukin havaintoyksikkö koostui useammasta kuin yhdestä henkilöstä; yksittäiseen henkilöön viittaavia tietoja ei ollut tarkoituksenmukaista kerätä. Selittäviksi tekijöiden valittiin havaintoyksikön yhteenlaskettu työkokemus (valmistumisen jälkeiset työvuodet), havaintoyksikön ryhmän lasten lukumäärä, lasten ikä sekä erityistä tukea tarvitsevien lasten määrä (viimeksi mainitun osalta tutkimuksen raportoinnissa huomioitiin erikseen tieto- ja yksityisyydensuoja). (Vilka 2015, luku 4.)

Kyselylomake tulee suunnitella siten, että kysymykset etenevät yleisistä asioista yksittäisiin ja että kysymykset ryhmitellään loogisiksi kokonaisuuksiksi jättäen taustamuuttujia koskevan osuuden lomakkeen loppuun. Lisäksi kyselylomakkeen testaus ennen mittausta on tärkeää.

Testauksella tarkoitetaan lomakkeen kriittistä arviointia sellaisten henkilöiden toimesta, jotka vastaavat havaintoyksiköitä. (Vilka 2015, luku 4.)

Tutkimuksessa hyödynnetty kyselylomake suunniteltiin yllä mainittuja linjauksia noudattaen, joka johti siihen, että kukin havaintoyksikkö kohtasi mahdollisimman ymmärrettävän ja loogisen kokonaisuuden kyselylomaketta käyttäessään. Kyselylomake testattiin ennen sen varsinaista käyttöä. Testaus toteutettiin iteroimalla lomaketta opinnäytetyöntekijän johdolla sekä ammatillisesti (Kauniaisten kaupungin varhaiskasvatuspäällikkö ja Laurean opinnäytetyön ohjaaja) että tutkimuksellisesti (Laureassa määrällisen tutkimuksen ohjaukseen keskittyneet lehtorit) useaan otteeseen, kunnes se todettiin yhteisesti käyttövalmiiksi. Mainitut tahot kommentoivat lomakkeesta erityisesti seuraavia seikkoja: kysymysten ja vastausohjeiden selkeys ja yksiselitteisyys, vastausvaihtoehtojen selkeys ja toimivuus sekä kyselylomakkeen pituus. Kyselylomake on opinnäytetyön liitteenä (liite 2).

Kyselylomakkeen yhteyteen kirjoitettiin tutkimusta koskeva saatekirje, joka on opinnäytetyön liitteenä (liite 1). Vilka (2015, luku 7.) painottaa, että saatekirje sisältöineen on tärkeä osa tutkimuskokonaisuutta, jonka tulee vakuuttaa tämän opinnäytetyön kohdalla havaintoyksikkö (varhaiskasvatustiimi) tutkimuksesta ja motivoida osallistumaan siihen. Tämän tutkimuksen saatteessa tuotiin esille Heikkilän (2014, 59-60) listaamia seikkoja:

- tutkimuksen toteuttaja,
- tutkimuksen tausta ja tavoite,
- vastaamisen tärkeys ja vastaamiseen sitouttaminen,
- tutkimustietojen käyttötapa,
- tutkimuksen aikataulu ja vastaamisen määräaika,
- lomakkeen palautusohje,
- kiitos vastaamisesta,
- tutkijan ja sidosryhmätahon allekirjoitus,
- tutkimuksesta vastaavan tahon ja siitä lisätietoja antavan tahon yhteystiedot sekä
- vakuutus henkilösuojan turvaamisesta ja luottamuksellisuudesta.

4.4 Aineiston keruu

Kyselylomakkeen jakelutavaksi valittiin lomakkeen jakelu paperisena kullekin havaintoyksikölle. Näin kyettiin säilyttämään tutkimuksen anonymiteetti. Kyselyn toteutus sähköisenä olisi osoittautunut hankalaksi tietosuojasyistä ja siksi, että yksittäiseen havaintoyksikköön kuului useampi henkilö.

Kyselyn saatekirje toimitettiin kaikille havaintoyksiköille kunkin tutkimukseen osallistuvan varhaiskasvatustyöryhmän johtajan välityksellä sähköisesti. Saate liitettiin varmuuden vuoksi

myös paperisten kyselylomakkeiden yhteyteen, kun ne jaettiin havaintoyksiköille. Kukin havaintoyksikkö ohjeistettiin tutustumaan kyselyyn ja täyttämään se viikkopalaverin yhteydessä, jotta mahdollisimman moni kunkin havaintoyksikön jäsenistä voisi osallistua vastaamiseen. Vastausjakson pituudeksi päätettiin työelämäkumppanin kanssa kaksi viikkoa. Jakson päättyessä opinnäytetyön tekijä varmisti varhaiskasvatusyksiköiden johtajien avustuksella, että kaikilta havaintoyksiköiltä saatiin vastaukset. Lomakkeilla saadut vastaukset tallennettiin Excel-tiedostoon.

4.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettiset kysymykset

Opinnäytetyössä arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta (reliaabelius) ja pätevyyttä (validius). Reliaabelius viestii mittauksen kykyä antaa sattumasta riippumattomia tuloksia ja mittaustulosten toistettavuutta. Tavoitteena on tällöin, että tutkimus voidaan toteuttaa saman tutkimusyksikön kohdalla saaden juuri sama tulos vaikka tutkija olisi eri henkilö. Validiudella tarkoitetaan tutkimusmenetelmän kykyä mitata tarkoitettua mittauskohdetta. Olennaista on siis valita mittari ja menetelmä, jotka vastaavat mittaushetken todellisuutta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tulee pyrkiä varmistumaan siitä, että kyselyyn vastaajat käsittävät esimerkiksi kyselylomakkeen kysymykset samalla tavoin kuin lomakkeen laatinut tutkija on ne tarkoittanut. (Hirsjärvi ym. 2009, 231-232.)

Tutkimuksen laatua voidaan arvioida myös tutkimuksen kokonaisluotettavuuden käsitteen avulla. Kokonaisluotettavuus koostuu tutkimuksen pätevyydestä ja luotettavuudesta. Sen arvioidaan olevan hyvällä tasolla, kun sekä tutkittu otos edustaa perusjoukkoa että mittaamisessa esiintyy mahdollisimman vähän satunnaisuutta. (Heikkilä 2004, 185.)

Tutkimuskysely toteutettiin kokonaistutkimuksena, jolloin se kattoi kaikki havaintoyksiköt eli varhaiskasvatustiimit. Kysely suunniteltiin yhteistyössä toimeksiantajan kanssa ja sitä testattiin ennen varsinaista käyttöä. Havaintoyksiköiden vastauksiin ei vaikutettu millään tavalla. Mittaustulosten toistettavuuden kannalta on kuitenkin syytä huomioida, että yhteen havaintoyksikköön sisältyy useampi varhaiskasvattaja. Jo ennen tutkimusta hahmotettiin siis mahdollisuus, että yksittäisen havaintoyksikön vastaukset voisi antaa yksittäinen varhaiskasvattaja muun tiimin puolesta tai pienempi määrä varhaiskasvattajia kuin kyseiseen havaintoyksikköön heitä kuuluu. Lisäksi tutkimusyksikön tai tiimin jäsenet voivat vaihtua, joka voisi myös vaikuttaa mittaustulosten toistettavuuteen. Ryhmäkohtainen vastaus oli kuitenkin toimeksiantajan kannalta mielekkäin tapa opinnäytetyön kohteen tutkimiseen. Lisäksi havaintoyksiköitä ohjeistettiin selkeästi antamaan vastaukset tiiminä.

Olen toteuttanut tämän opinnäytetyön hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti (Vilkkä 2015, luku 2). Käytännössä se ilmenee siten, että olen valinnut eettisesti kestävästi tiedonhankintamenetelmän ja tutkimusmenetelmän. Tiedonhankinnassa olen hyödyntänyt sekä

varhaiskasvatuksen tieteellistä kirjallisuutta että alan ammattikirjallisuutta. Lisäksi olen toiminut opinnäytetyön vaiheiden toteutuksessa rehellisesti, huolellisesti ja tarkasti.

Tutkimuksen käytännön toteutukseen ryhdyttiin, kun toimeksiantajalta haettu tutkimuslupa oli hyväksytty. Vilkan (2007, 95) linjauksen mukaisesti tutkimuksessa on huomioitu vastaajien yksityisyys ja tietosuoja: tutkimuksesta ei ilmene tutkittavien tai muiden henkilöiden henkilötietoja, jotka voisivat johtaa yksittäisen tahon tunnistamiseen. Ensisijaisesti yksityisyydestä ja tietosuojasta on huolehdittu jo kyselyn toteutustavan avulla, kun havaintoyksikkö koostuu useammasta varhaiskasvattajasta. Toiseksi, kyselylomakkeella ei yksilöity vastaajia henkilötietojen perusteella ja sellaisia tietoja ei ylipäättään lomakkeella kerätty. Edelleen taustamuuttujien osalta osa tutkimustuloksista päätettiin esittää yleisellä tasolla siten, että niin havaintoyksiköiden kuin lapsiryhmien yksityisyys ja tietosuoja ovat turvatut.

5 Tutkimustulokset

Kertaan tässä luvussa ensin tutkimuksen tarkoituksen ja tavoitteet. Toiseksi käyn läpi tutkimuksen analyysivaiheen. Kolmanneksi esittelen tutkimuksen tulokset.

5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Tämän opinnäytetyön tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa ja kuvailla Kauniaisten suomenkielisen varhaiskasvatuksen ryhmäkohtaisia dokumentoinnin käytäntöjä. Tutkimuksen tavoitteena oli hahmottaa Kauniaisten kaupungin suomenkielisten päiväkotien ryhmäkohtaisia dokumentoinnin käytäntöjä, jotta toiminnan kehittäminen olisi mahdollista esimerkiksi parhaiden käytäntöjen havaitsemisen ja dokumentointitapojen yhtenäistämisen avulla. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että tutkimuksessa kartoitettiin yksittäisten varhaiskasvatustiimien dokumentoinnin toimintatapoja ja näkemyksiä dokumentointia koskien. Nämä seikat kuvastuvat selvästi tutkimuskysymysten yhteydessä.

5.2 Aineiston analyysi

Vastaukset tallennettiin lomakekohtaisesti ja niistä luotiin havaintomatriisi MS Excel -ohjelmistolla. Tutkimuksen tulokset on esitelty pääosin frekvenssien ja prosenttiosuuksien perusteella sekä niitä kommentoiden. Syvällisempää analyysiä (esimerkiksi ristiintaulukointi) ei ollut tutkimusjoukon rajatun koon vuoksi järkevää tehdä. Tutkimustuloksia on tarkasteltu analyysin yhteydessä myös taustamuuttujien näkökulmasta. Kyselylomakkeen avoimet

kysymykset analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin prosessia (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122-127) mukailleen. Tavoitteena oli kerättävän tutkimusaineiston analysointi siten, että sen perusteella voidaan tehdä päätelmiä sekä kyseistä tutkimusjoukkoa koskien että verraten opinnäytetyön tuloksia olemassa olevaan dokumentointia ja pedagogista dokumentointia koskevaan tutkimukseen.

Tulosten osalta ensin kuvataan tutkimuksen vastaajien joukko eli varhaiskasvatustiimit ja niiden ominaispiirteet. Toiseksi esitellään tutkimustulokset koskien dokumentoinnin toimijoita ja toimintatapoja. Kolmanneksi esitellään tutkimustulokset, joissa käsitellään dokumentoinnin syitä ja taustatekijöitä. Lopuksi käsitellään tiimien antamia vastauksia avoimiin dokumentointia koskeviin kysymyksiin.

5.2.1 Vastaajien kuvailu

Kaikki 14 varhaiskasvatustiimiä vastasivat kyselyyn. Seuraavaksi esitellään näiden havaintoyksiköiden taustamuuttujat.

Tiimin työntekijöiden lukumäärä	Tiimien määrä	Prosentuaalinen osuus vastaajien kokonaismäärästä
Kaksi	2	14 %
Kolme	7	50 %
Neljä	3	21 %
Viisi tai enemmän	1	7 %

Taulukko 1: Tiimien työntekijämäärä

Kyselyssä tiedusteltiin tiimin kokoaikaisten, lapsiryhmän kanssa päivittäin toimivien työntekijöiden määrää. Tiimien koot vaihtelivat kahdesta yli viiteen varhaiskasvattajaan ja useimmiten tiimi koostui kolmesta varhaiskasvattajasta (Taulukko 1). Yhden tiimin osalta työntekijöiden määrä jäi epäselväksi, josta syystä sitä ei ole taulukossa huomioitu.

Kyselyyn vastaajien määrä tiimikohtaisesti	Lukumäärä	Prosentuaalinen osuus vastaajien kokonaismäärästä
Kaikki tiimin jäsenet osallistuivat vastaamiseen.	8	57 %
Osa tiimin jäsenistä osallistui vastaamiseen.	5	36 %
Yksi tiimin jäsen vastasi kyselyyn.	1	7 %

Taulukko 2: Vastaajien määrä tiimikohtaisesti

Yli puolet (57 %) tiimeistä vastasi kyselyyn siten, että kaikki tiimin jäsenet osallistuivat vastaamiseen. Noin kolmannes (36 %) tiimeistä vastasi siten, että osa tiimin jäsenistä osallistui vastaamiseen. Yhden tiimin kohdalla vastaukset antoi yksittäinen tiimin jäsen. (Taulukko 2.) Näin ollen tutkimuksen reliiäabelius ja validius ovat melko korkealla tasolla.

Varhaiskasvatustiimeiltä tiedusteltiin myös tiimin yhteenlasketun alan työkokemuksen määrää. Kunkin tiimin yhteenlaskettu alan työkokemus vuosina vaihteli viiden ja sadan vuoden välillä. Osin tämä vaihtelu selittyy tiimien työntekijöiden määrän perusteella; yhteenlaskettua työkokemusta oli eniten tiimeillä, joissa työskenteli kokoaikaisesti päivittäin vähintään neljä työntekijää. Keskimäärin yksittäisen tiimin työkokemuksen määrä on noin 42 vuotta. Yksilöityjä, tiimikohtaisia vastauksia ei esitellä anonyymiteetin säilyttämiseen vedoten.

Varhaiskasvatustiimit vastasivat myös lapsiryhmänsä ominaispiirteitä koskeviin kysymyksiin. Lasten määrät ryhmissä vaihtelivat kahdeksan ja 22 välillä. Keskimäärin yksittäisessä ryhmässä oli 14 lasta. Nuorimmat lapset ryhmissä olivat yksivuotiaita ja vanhimmat kuusivuotiaita. Ryhmiä, joissa lapset olivat vähintään kolmevuotiaita, oli kahdeksan. Ryhmiä, joissa lapset olivat enintään kolmivuotiaita, oli kuusi. Erityistä tukea tarvitsevia lapsia oli kuudessa ryhmässä. Yksilöityjä, tiimikohtaisia vastauksia ei esitellä anonyymiteetin säilyttämiseen vedoten.

Kasvatustoiminta toteutetaan	Lukumäärä	Prosentuaalinen osuus vastaajien kokonaismäärästä
Täysin ryhmäperusteisesti	0	0 %
Suurimmaksi osaksi ryhmäperusteisesti	2	14 %
Puoliksi ryhmässä ja pienryhmissä	8	57 %
Suurimmaksi osaksi pienryhmäperusteisesti	2	14 %
Täysin pienryhmäperusteisesti	0	0 %

Taulukko 3: Kasvatustoiminnan toteutustapa

Hieman yli puolet (57 %) tiimeistä toteutti kasvatustoimintaa puoliksi ryhmä- ja pienryhmämuotoisesti lähestulkoon riippumatta lapsiryhmän koosta. Mikään ryhmä ei ilmaissut toimivansa täysin ryhmä- tai pienryhmäperusteisesti. Ryhmissä, joissa oli erityistä tukea tarvitsevia lapsia, kasvatustoimintaa toteutettiin puoliksi ryhmä- ja pienryhmämuotoisesti tai yhdessä tapauksessa pienryhmäpainotteisesti; tällä taustamuuttujalla ei siten vaikuttanut olevan juurikaan vaikutusta kasvatustoiminnan toteutustapaan. (Taulukko 3.)

Viisi ryhmää ilmaisi hyödyntävänsä varhaiskasvatustoiminnassaan joitakin tiettyjä painopistealueita tai toiminnallisia menetelmiä. Näitä olivat musiikki, taide, liikunta, kieli, tunne, luonto, Huomaa hyvä -metodi sekä metsäpedagogiikka (Mörri). Suosituimmiksi nousivat liikunta ja luonto.

5.2.2 Dokumentoinnin toimijat ja toimintatavat

Esittelen ja kuvaan seuraavaksi varhaiskasvatustiimien vastaukset koskien dokumentoinnin toimijoita ja toimintatapoja. Ensiksi varhaiskasvatustiimeiltä tiedusteltiin sitä, miten usein eri tahot tekevät dokumentointia. Vastaukset oheisessa taulukossa 3.

	Ei koskaan n (%)	Harvoin (enintään muutaman kerran kuukaudessa) n (%)	Silloin tällöin (viikoittain) n (%)	Usein (monta kertaa viikossa) n (%)	Päivittäin (joka arkipäivä) n (%)
VO	0 (0 %)	1 (7 %)	2 (14 %)	8 (57 %)	2 (14 %)
Lastenhoitaja	1 (7 %)	2 (14 %)	3 (21 %)	5 (36 %)	1 (7 %)
Avustaja	1 (7 %)	1 (7 %)	4 (29 %)	2 (14 %)	1 (7 %)
Tiimi yhdessä	0 (0 %)	2 (14 %)	6 (43 %)	5 (36 %)	0 (0 %)
VEO	1 (7 %)	2 (14 %)	0 (0 %)	2 (14 %)	0 (0 %)
Vanhempi tai huoltaja	3 (21 %)	3 (21 %)	3 (21 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Lapsi	2 (14 %)	3 (21 %)	2 (14 %)	5 (36 %)	0 (0 %)
Lapset (useampi yhdessä)	4 (29 %)	3 (21 %)	2 (14 %)	3 (21 %)	0 (0 %)
S2 ope		1 (7 %)			
VO+S2			1 (7 %)		

Taulukko 4: Dokumentoinnin tekijät ja arvioitu aktiivisuus

Dokumentoinnin toteutuksessa vahvin rooli oli varhaiskasvatuksen opettajalla (VO); verraten muihin toimijoihin VO teki dokumentointia erityisesti monta kertaa viikossa tai päivittäin (71 %). Lastenhoitajat tekivät dokumentointia yleisimmin viikoittain tai monta kertaa viikossa (56 %), avustajat puolestaan yleisimmin viikoittain tai monta kertaa viikossa (43 %). Varhaiskasvatustiimeistä lähes neljä tiimiä viidestä (79 %) teki dokumentointia yhdessä joko viikoittain tai monta kertaa viikossa. Vanhempien ja huoltajien dokumentointiaktiivisuus toteutui enintään viikoittain - pieni osa tiimeistä oli sitä mieltä, että vanhemmat tai huoltajat eivät osallistu dokumentointiin ollenkaan. Lasten toimiminen dokumentoinnissa jakoi varhaiskasvatustiimejä melko voimakkaasti. Pieni osa (14 %) tiimeistä oli sitä mieltä, että yksittäinen lapsi (14 %) ei osallistu dokumentointiin. Lähes kolmannes (29 %) tiimeistä oli sitä mieltä, että useampi lapsi yhdessä ei osallistu dokumentointiin. Nämä näkemykset ovat ristiriidassa tutkimuksen myöhemmän vastausaineiston kanssa, jossa varhaiskasvatustiimit eivät esittäneet näin voimakkaita näkemyksiä yksittäisen tai useamman lapsen osallistumattomuudesta dokumentointiin. Pääosa tiimeistä oli kuitenkin sitä mieltä, että lapsi (71 %) tai lapset (56 %) osallistuvat dokumentointiin arvioiden heidän dokumentointiaktiivisuutensa muutamasta kerrasta kuukaudessa jopa useaan kertaan viikossa. (Taulukko 4.)

Seuraavaksi varhaiskasvatustiimeiltä tiedusteltiin heidän näkemystään siitä, miten lasten ikä vaikuttaa dokumentoinnin mahdollisuuksiin. Vastaukset on koottu taulukkoon 5 ohessa.

	Lukumäärä	Prosentuaalinen osuus vastaajien kokonaismäärästä
Ikä ei vaikuta.	3	21 %
Ikä vaikuttaa jonkin verran.	5	36 %
Ikä vaikuttaa.	5	36 %
Ikä vaikuttaa merkittävästi.	1	7 %
Emme osaa sanoa.	0	0 %

Taulukko 5: Näkemys lasten iän vaikutuksesta dokumentoinnin mahdollisuuksiin

Suurin osa tiimeistä (79 %) oli sitä mieltä, että lasten ikä vaikuttaa dokumentoinnin mahdollisuuksiin vähintään jonkin verran. Noin viidennes (21 %) vastanneista tiimeistä oli sitä mieltä, että lasten ikä ei vaikuta dokumentoinnin mahdollisuuksiin. (Taulukko 5.)

Avoimena kysymyksenä varhaiskasvatustiimeiltä tiedusteltiin sitä, miten lasten ikä vaikuttaa dokumentoinnin mahdollisuuksiin. Kaikki vastaukset opinnäytetyön liitteenä (liite 3). Vastauksissa käy ilmi se, että lasten ikä vaikutti dokumentoinnin mahdollisuuksiin käytännössä siten, että mahdollisuudet ovat nuorempien lasten kohdalla rajallisempia. Tällöin on tärkeää kyetä havainnoimaan pientä lasta erittäin herkästi sekä toisaalta pyrkiä tarjoamaan varhaiskasvattajan luovuuden turvin mahdollisuuksia nuorempien lasten dokumentointiin.

”Pienemmille täytyy löytyä työkalut dokumentointiin tai aikuinen hoitaa sen.”

”Mitä pienempi lapsi sen sensitiivisempää havainnointi on. Mitä isompi lapsi sen helpompaa havainnointi on.”

Lisäksi vastauksissa ilmeni dokumentoinnin ja muiden tehtävien välinen jännite varsinkin nuorten lasten kohdalla: suuri osa varhaiskasvattajien ajasta menee pienten lasten (alle 3-vuotiaat) kohdalla perushoitotoimiin.

”Alle 3-vuotiaiden kanssa dokumentointi on haastavaa heidän taitojensa vuoksi sekä aikuisten ajan vähyyden vuoksi. Paljon menee aikaa perushoittoon.”

Huomionarvoista on myös se, että yksittäismainintoina nostettiin esiin lasten kehitystaso dokumentoinnin mahdollisuuksiin vaikuttavana tekijänä sekä eettisviritteinenkin pohdinta dokumentointia koskien.

”Enemmän kehitystaso kuin ikä vaikuttaa. -> Puhumaan opettelevat voivat tehdä lähinnä fyysistä + visuaalista dokumentointia.”

”Paljonko lapsi itse pystyy vaikuttamaan dokumentointiin.”

Varhaiskasvatustiimeiltä tiedusteltiin heidän näkemystään siitä, milloin dokumentointia tehdään. Vastaukset esitellään taulukossa 6 ohessa.

	Lukumäärä	Prosentuaalinen osuus vastaajien kokonaismäärästä
Päivän alkaessa.	3	21 %
Aamupäivällä.	7	50 %
Keskipäivällä (päivälevon aikana).	8	57 %
Iltapäivällä.	8	57 %
Päivän päätteeksi.	1	7 %
Dokumentointia ei ehdi toteuttamaan päivän aikana.	0	0 %
Joku muu aika: Pitkin päivää, silloin kun ehtii.	1	7 %
Joku muu aika: Tarvittaessa ja sopivalla hetkellä silloin kun siihen on aihetta.	1	7 %
Joku muu aika: Silloin kun on aikaa, on aikasidonnaista.	1	7 %
Joku muu aika: Milloin mitenkään tilanteen mukaan.	1	7 %
Joku muu aika: Vaihtelevasti päivän aikana.	1	7 %

Taulukko 6: Dokumentoinnin ajankohta

Dokumentointiaktiivisuus jakaantui melko tasaisesti pitkin päivää; erityistä tiimejä yhdistävää ajankohtaa dokumentoinnille ei ollut. Hieman yli puolet (57 %) tiimeistä toteutti dokumentointia keskipäivällä (päivälevon aikana) tai iltapäivällä. Puolet tiimeistä (50 %) toteutti dokumentointia aamupäivällä. Viisi yksittäistä tiimiä ilmaisi avoimissa vastauksissaan hyvin samantyyllisen ajatuksensa siitä, että dokumentointia toteutetaan silloin, kun siihen on mahdollisuus. (Taulukko 6.)

Seuraavaksi varhaiskasvatustiimit arvioivat eri dokumentointitapojen käyttöiheyttä. Vastusten yhteenveto on esitelty taulukossa 7.

	Käyttö usein (vähintään 2-3 kertaa viikossa) n (%)	Käyttö melko usein (enintään kerran viikossa) n (%)	Käyttö silloin tällöin (enintään 2-3 krt kuukaudessa) n (%)	Käyttö harvoin (enintään kerran kuukaudessa) n (%)	Emme käytä dokumentointitapaa n (%)
Lapsen vasu	0 (0 %)	1 (7 %)	4 (29 %)	9 (64 %)	0 (0 %)
Kasvun kansio	0 (0 %)	2 (14 %)	2 (14 %)	5 (36 %)	5 (36 %)
Ryhmän Facebook-sivu	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	12 (86 %)
Ryhmän nettisivut (blogi)	0 (0 %)	0 (0 %)	1 (7 %)	2 (14 %)	9 (64 %)
Päiväkohtainen ryhmän seurantalomake	4 (29 %)	1 (7 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	8 (57 %)
Omat muistiinpanot (kynä, vihko, tms.)	6 (43 %)	4 (29 %)	2 (14 %)	1 (7 %)	0 (0 %)
Ryhmän puhelin (ääni, kamera, video)	12 (86 %)	1 (7 %)	1 (7 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Ryhmän pädi tms. (ääni, kamera tai video)	7 (50 %)	3 (21 %)	0 (0 %)	2 (14 %)	1 (7 %)
Oma puhelin (ääni, kamera, video)	4 (29 %)	1 (7 %)	2 (14 %)	1 (7 %)	6 (43 %)
Joku muu? Sähköposti	1 (7 %)	1 (7 %)			
Joku muu? Lasten kädentyöt	1 (7 %)				
Joku muu? Info-tv	1 (7 %)				
Joku muu? Päiväkohtainen ryhmän vihko	1 (7 %)				
Joku muu? Muksunetti	1 (7 %)				
Joku muu? Whatsapp-ryhmä	1 (7 %)				
Joku muu? Inno-Norsu				1 (7 %)	

Taulukko 7: Dokumentointitapojen käyttöiheys

Useimmin käytetyt dokumentointitavat olivat ryhmän puhelin (86 %) ja pädi (50 %) sekä omat muistiinpanot (43 %). Muita usein hyödynnettäviä dokumentointitapoja olivat päiväkohtainen ryhmän seurantalomake (29 %) ja varhaiskasvatustiimin jäsenen oma puhelin (29 %). Yksittäiset ryhmät toivat esiin usein käytettävänä dokumentointitapoina myös sähköpostin, lasten kädentyöt, Info-tv:n, päiväkohtaisen ryhmän vihon, Muksunetin ja Whatsapp-ryhmän. (Taulukko 7.)

Liittyen edelliseen kysymykseen dokumentointitapojen käytön tiheydestä, varhaiskasvatustii-meiltä tiedusteltiin heidän käyttämiensä dokumentointitapojen mielekkyyttä. Yhteenvedo vastauksista on esitelty ohessa taulukossa 8.

	Erittäin mieluisa	Mieluisa	Menettelee	Epämieluisa	Emme käytä
Lapsen vasu	0 (0 %)	5 (36 %)	6 (43 %)	1 (7 %)	0 (0 %)
Kasvun kansio	0 (0 %)	8 (57 %)	1 (7 %)	0 (0 %)	4 (29 %)
Ryhmän Facebook-sivu	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	13 (93 %)
Ryhmän nettisivut (blogi)	0 (0 %)	1 (7 %)	2 (14 %)	0 (0 %)	9 (64 %)
Päiväkohtainen ryhmän seurantalomake	1 (7 %)	5 (36 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	7 (50 %)
Omat muistiinpanot (kynä, vihko, tms.)	2 (14 %)	8 (57 %)	3 (21 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Ryhmän puhelin (ääni, kamera, video)	9 (64 %)	3 (21 %)	1 (7 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Ryhmän pädi tms. (ääni, kamera tai video)	6 (43 %)	3 (21 %)	3 (21 %)	1 (7 %)	1 (7 %)
Oma puhelin (ääni, kamera, video)	4 (29 %)	1 (7 %)	2 (14 %)	1 (7 %)	5 (36 %)
Joku muu? Sähköposti		1 (7 %)			
Joku muu? Lasten kädentyöt					
Joku muu? Info-tv	1 (7 %)				
Joku muu? Päiväkohtainen ryhmän vihko					
Joku muu? Muksu-netti			1 (7 %)		
Joku muu? Whatsapp-ryhmä	1 (7 %)				
Joku muu? Inno-Norsu		1 (7 %)			

Taulukko 8: Käytettyjen dokumentointitapojen mielekkyys

Mielekkyyttä koskevat näkemykset noudattivat melko tarkasti taulukon 7 antia. 85 % vastaajista koki ryhmän puhelimen vähintään mieluisana dokumentointitapana. Merkittävänä vähintään mieluisina dokumentointitapoina vastaajat mainitsivat omat muistiinpanot (71 %) ja ryhmän pädi (64 %). Erittäin mieluisia dokumentointitapoja olivat vastausten perusteella varsinkin ryhmän puhelin (64 %) ja pädi (43 %). Lähes kolmannes vastaajista (29 %) piti myös omaa puhelinta erittäin mieluisana dokumentointitapana. Ryhmien omien ehdotusten joukosta erittäin mieluisia dokumentointitapoja olivat Info-tv ja Whatsapp-ryhmä. (Taulukko 8.)

Tiimeiltä tiedusteltiin heidän viimeisen kuukauden aikana käyttämiään dokumentointitapoja. Tulokset on esitelty ohessa taulukossa 9.

	Lukumäärä	Prosentuaalinen osuus vastaajien kokonaismäärästä
Lapsen vasu	9	64 %
Kasvun kansio	5	36 %
Ryhmän Facebook-sivu	0	0 %
Ryhmän nettisivut (blogi)	2	14 %
Päiväkohtainen ryhmän seurantalomake	5	36 %
Omat muistiinpanot (kynä, vihko, tms.)	14	100 %
Ryhmän puhelin (ääni, kamera tai video)	14	100 %
Ryhmän pädi tms. (ääni, kamera tai video)	9	64 %
Oma puhelin (ääni, kamera tai video)	8	57 %
Emme ole tehneet dokumentointia viim. kuukauden aikana.	0	0 %
Joku muu tapa, mikä? Lasten työt	1	7 %
Joku muu tapa, mikä? Info-tv	1	7 %
Joku muu tapa, mikä? Päiväkohtainen seurantavihko	1	7 %
Joku muu tapa, mikä? Sähköposti	2	14 %
Joku muu tapa, mikä? Inno-Norsu	1	7 %
Joku muu tapa, mikä? Ilmoitustaulut	1	7 %
Joku muu tapa, mikä? Havainnointilomakkeet	1	7 %
Joku muu tapa, mikä? Neuvolan lomakkeet (liikunta, kielen kehitys)	1	7 %

Taulukko 9: Viimeisen kuukauden aikana käytetyt dokumentointitavat

Viimeisen kuukauden aikana kaikki (100 %) tiimit olivat käyttäneet dokumentoinnissa ryhmän puhelinta ja omia muistiinpanoja vaikka muistiinpanot eivät aiempien tulosten perusteella vaikuttaneet kovin usein käytetyltä tai mielekkäältä toimintatavalta. Lähes kaksi kolmasosaa (64 %) tiimeistä oli käyttänyt dokumentointitapana lapsen vasua ja ryhmän pädiä. Yli puolessa (57 %) ryhmistä oli käytetty dokumentointitapana varhaiskasvatustiimin jäsenen omaa puhelinta. (Taulukko 9.).

Seuraavaksi tiimit vastasivat kysymykseen koskien dokumentoinnin käyttöä toiminnan kehittämiseen ja suunnitteluun. Vastaukset on esitelty ohessa taulukossa 10.

	Lukumäärä	Prosentuaalinen osuus vastaajien kokonaismäärästä
Erittäin paljon (viikoittain)	5	36 %
Paljon (kerran - pari kuukaudessa)	4	29 %
Jonkin verran (enintään kerran kuukaudessa)	3	21 %
Harvoin (enintään kerran muutamassa kuukaudessa)	1	7 %
Hyvin harvoin (enintään muutamana kerran vuodessa)	0	0 %
Emme ollenkaan	0	0 %

Taulukko 10: Dokumentoinnin käyttö toiminnan kehittämiseen ja suunnitteluun

Hieman yli kolmannes (36 %) tiimeistä käytti dokumentointia toiminnan kehittämiseen ja suunnitteluun viikoittain. Hieman alle kolmannes (29 %) tiimeistä käytti dokumentointia vastaavasti kerran tai pari kuukaudessa. Enintään kerran kuukaudessa dokumentointia käytti toiminnan kehittämiseen ja suunnitteluun noin viidennes (21 %) tiimeistä. (Taulukko 10.)

Vastaajilta tiedusteltiin avoimen jatkokysymyksen avulla esimerkkiä tilanteesta, jossa dokumentointia oli käytetty toiminnan kehittämiseen ja suunnitteluun. Kaikki vastaukset on lisätty opinnäytetyön liitteeseen (liite 4). Osassa vastauksista kuvattiin tilanteita, joissa dokumentointia oli toteutettu tallentamisen tai toiminnasta tiedottamisen näkökulmasta.

”Muistiinpanot. Valokuvia.”

”Viikko-ohjelman ym. ryhmää/taloa koskeva tieto viikottain Info-tv:ssä.”

Osassa vastauksista ilmeni selvästi näkökulma, jossa dokumentointia pyrittiin hyödyntämään nimenomaan toiminnan kehittämisessä joko lyhyellä tai pitemmällä aikajänteellä, joka kuvaa pedagogisen dokumentoinnin toimintamallin toteutumista käytännössä.

”Tekemiämme muistiinpanoja lapsista käytämme esim. leikkiryhmien jakoon jotta ne olisivat lapsia hyödyttäviä.”

”Pienten kielireppujen tulosten perusteella uusi pienryhmä. Skidireili-havainnoinnin perusteella liikuntasuunnitelmat.”

”Havainnoidaan lapsia ja suunnittelemme toimintaa siltä pohjalta”

Tutkimuksessa keskityttiin seuraavaksi tarkastelemaan varhaiskasvatustiimien dokumentointitoiminnan määrää viimeisen kuukauden aikana niin yksilö- kuin pienryhmä- tai ryhmätasolla. Ensimmäiseksi esitellään yksilötasoa koskevat tulokset taulukoissa 11 ja 12.

	Lukumäärä	Prosentuaalinen osuus vastaajien kokonaismäärästä
Erittäin paljon (päivittäin)	2	14 %
Paljon (useammin kuin kerran viikossa)	5	36 %
Kohtalaisesti (enintään viisi kertaa kuukauden aikana)	3	21 %
Jonkin verran (enintään kolme kertaa kuukauden aikana)	3	21 %
Vähän (enintään kerran kuukauden aikana)	0	0 %
Ei ollenkaan	0	0 %

Taulukko 11: Lasten toiminnan dokumentoinnin määrä (yksilö)

Puolet (50 %) tiimeistä oli dokumentoinut yksittäisten lasten toimintaa vähintään useamman kerran viikossa. Kuusi (42 %) tiimiä oli tehnyt lasten yksilötason dokumentointia muutamasta viiteen kertaan kuluneen kuukauden aikana. (Taulukko 11.)

Tämän dokumentoinnin toistuvuuden arvioinnin lisäksi tiimit arvioivat omaa, konkreettisesti yksilötason dokumentointiin käyttämäänsä aikaa. Tulokset ohessa taulukossa 12.

	Lukumäärä	Prosentuaalinen osuus vastaajien kokonaismäärästä
Yli viisi tuntia viikossa	1	7 %
3-5 tuntia viikossa	0	0 %
1-3 tuntia viikossa	6	43 %
Alle tunti viikossa	7	50 %
Joku muu aika:	0	0 %

Taulukko 12: Lasten yksilötason dokumentointiin käytetty aika viikossa

Pääosa (93 %) tiimeistä oli käyttänyt yksilötason dokumentointiin aikaa enintään kolme tuntia viikossa. Yksi (7 %) varhaiskasvatustiimi oli käyttänyt yksilötason dokumentointiin aikaa yli viisi tuntia viikossa. (Taulukko 12.)

Seuraavaksi tarkasteluun otettiin vastaavat seikat pienryhmä- tai ryhmätasolla. Vastaukset on esitelty taulukoissa 13 ja 14.

	Lukumäärä	Prosentuaalinen osuus vastaajien kokonaismäärästä
Erittäin paljon (päivittäin)	2	14 %
Paljon (useammin kuin kerran viikossa)	5	36 %
Kohtalaisesti (enintään viisi kertaa kuukauden aikana)	6	43 %
Jonkin verran (enintään kolme kertaa kuukauden aikana)	0	0 %
Vähän (enintään kerran kuukauden aikana)	1	7 %
Ei ollenkaan	0	0 %

Taulukko 13: Lasten toiminnan dokumentoinnin määrä (pienryhmä- tai ryhmätaso)

Puolet (50 %) tiimeistä kertoi dokumentoivansa vähintään useamman kerran viikossa. Lähes puolet (43 %) tiimeistä dokumentoi pienryhmä- tai ryhmätason toimintaa enintään viisi kertaa kuukaudessa. Yksi tiimeistä kertoi tekevänsä pienryhmä- tai ryhmätason dokumentointia enintään kerran kuukaudessa. (Taulukko 13.)

Dokumentoinnin toistuvuuden arvioinnin lisäksi tiimit arvioivat konkreettisesti pienryhmä- tai ryhmätason dokumentointiin käyttämänsä aikaa. Tulokset ohessa taulukossa 14.

	Lukumäärä	Prosentuaalinen osuus vastaajien kokonaismäärästä
Yli viisi tuntia viikossa	1	7 %
3-5 tuntia viikossa	1	7 %
1-3 tuntia viikossa	5	36 %
Alle tunti viikossa	6	43 %
Joku muu aika:	0	0 %

Taulukko 14: Lasten pienryhmä- tai ryhmätason dokumentointiin käytetty aika viikossa

Pääosa (79 %) tiimeistä kertoi tekevänsä dokumentointia alle tunnista enintään kolmeen tuntiin viikossa. Kaksi (14 %) tiimiä teki dokumentointia vähintään kolme tuntia viikossa. (Taulukko 14.)

Varhaiskasvatustiimit arvoivat myös sitä, miten lapset osallistuvat dokumentointiin. Vastusten yhteenveto on esitelty taulukossa 15.

	Lukumäärä	Prosentuaalinen osuus vastaajien kokonaismäärästä
Käden taitojen aikaansaannokset	14	100 %
Esittävä ilmaisu	13	93 %
Digitaaliset aikaansaannokset	9	64 %
Liikunnan avulla	9	64 %
Yksilöllisesti (yksilötöitä tehden)	13	93 %
Ryhmänä (ryhmätöitä tehden)	9	64 %
Keskusteluin lapsikohtaisesti.	10	71 %
Keskusteluin ryhmäkohtaisesti.	7	50 %
Lapset eivät osallistu dokumentointiin	0	0 %
Joku muu tapa:	0	0 %

Taulukko 15: Miten lapset osallistuvat dokumentointiin

Kaikkien (100 %) tiimien mukaan lapset osallistuivat dokumentointiin käden taitojen aikaansaannosten kautta. Lapset osallistuivat dokumentointiin esittävän ilmaisun keinoin ja yksilötöitä tehden lähes kaikkien (93 %) tiimien mielestä. Lähes kolmeneljäsosaa (71 %) tiimeistä nosti esiin lasten osallistumisen dokumentointiin lapsikohtaisten keskustelujen merkeissä. Verraten aiempiin kysymyksiin on huomionarvioista, että yksikään tiimi ei ollut sitä mieltä, että lapset eivät osallistu dokumentointiin. (Taulukko 15.).

Viimeinen dokumentoinnin toimijoita ja toteutustapoja koskeva kysymys keskittyi siihen, miten varhaiskasvatustiimit arvioivat vanhempien tai huoltajien osallistuvan dokumentointiin. Vastausten yhteenveto ohessa taulukossa 16.

	Lukumäärä	Prosentuaalinen osuus vastaajien kokonaismäärästä
Vapaamuotoiset keskustelut	13	93 %
Viralliset keskustelut (esim. vasu tms.)	14	100 %
Vanhempainillat	12	86 %
Vanhemmat tai huoltajat eivät osallistu dokumentointiin	0	0 %
Joku muu tapa: Ryhmän maskotin päiväkirja / kuvat / videot	1	7 %
Joku muu tapa: Toiveiden puu	1	7 %
Joku muu tapa: Kiertävä vihko koteihin viikonloppuisin	1	7 %

Taulukko 16: Vanhempien tai huoltajien osallistuminen dokumentointiin

Kaikkien (100 %) tiimien mukaan vanhemmat tai huoltajat osallistuivat dokumentointiin virallisissa keskusteluissa (esim. vasu). Lähes kaikki (93 %) tiimit olivat sitä mieltä, että vanhemmat tai huoltajat osallistuivat dokumentointiin vapaamuotoisten keskustelujen kautta. Suuri osa (86 %) tiimeistä kertoi, että vanhemmat tai huoltajat osallistuvat dokumentointiin myös vanhempainilloissa. (Taulukko 16.)

5.2.3 Dokumentoinnin syyt ja taustatekijät

Kyselylomakkeen toisessa dokumentointiin keskittyvässä osassa kartoitettiin tiimien näkemyksiä dokumentoinnin syistä ja taustatekijöistä. Ensin selvitettiin varhaiskasvatustiimien antamia syitä dokumentoinnin toteuttamiselle. Vastausten yhteenveto on esitelty taulukossa 17 alla.

	Lukumäärä	Prosentuaalinen osuus vastaajien kokonaismäärästä
Vasu velvoittaa	11	79 %
Toiminnan tallentamiseksi ja näkyväksi tekemiseksi	13	93 %
Toiminnasta tiedottamiseksi	14	100 %
Muistojen tallentamiseksi myöhempää tarkastelua varten	12	86 %
Lapsen kehitysvaiheiden tallentamiseksi	12	86 %
Lapsen taitojen tarkastelemiseksi	11	79 %
Emme tiedä	0	0 %
Joku muu syy: Oman ammattitaidon kehittäminen	1	7 %

Taulukko 17: Tiimin perusteet dokumentoinnin toteuttamiselle

Kaikki (100 %) tiimit toteuttivat dokumentointia voidakseen tiedottaa toiminnastaan. Lähes poikkeuksetta (93 %) tiimit dokumentoivat toiminnan tallentamiseksi ja näkyväksi tekemiseksi. Suuri osa (86 %) tiimeistä dokumentoi toisaalta muistojen tallentamiseksi myöhempää tarkastelua varten ja toisaalta lapsen kehitysvaiheiden tallentamiseksi. Lähes neljäviidesosaa (79 %) tiimeistä teki dokumentointia lapsen taitojen tarkastelemiseksi. (Taulukko 17.)

Varhaiskasvatustiimit vastasivat seuraavaksi kysymykseen siitä, ketä varten dokumentointia tehdään. Vastausten yhteenveto on esitetty ohessa taulukossa 18.

	Lukumäärä	Prosentuaalinen osuus vastaajien kokonaismäärästä
Tiimillemme	14	100 %
Ryhmän ulkopuoliselle ammattilaiselle, esim. VEO	12	86 %
Lasten vanhemmille tai huoltajille	14	100 %
Lapsiryhmällemme	14	100 %
Yksittäiselle lapselle	13	93 %
Ei kenellekään	0	0 %
Jollekulle muulle: neuvola ja muut tahot	1	7 %

Taulukko 18: Kenelle dokumentointia tehdään

Kaikki (100 %) tiimit tekivät dokumentointia niin itseään, lasten vanhempia tai huoltajia kuin lapsiryhmäänsä varten. Lähes kaikki (93 %) tiimit ilmaisivat tekevänsä dokumentointia myös yksittäisiä lapsia ajatellen. Pääosa (86 %) tiimeistä vastasi tekevänsä dokumentointia myös ryhmän ulkopuolisille ammattilaiselle (esim. VEO). Hieman samansuuntaisesti yksi (7 %) tiimi mainitsi tekevänsä dokumentointia neuvolaa ja muita tahoja varten. (Taulukko 18.)

Kolmas ja tämän kyselyosuuden viimeinen kysymys kartoitti, mitä esteitä tai haasteita varhaiskasvatustiimeillä on dokumentointia koskien. Tiimien vastausten yhteenveto on esitelty ohessa taulukossa 19.

	Lukumäärä	Prosentuaalinen osuus vastaajien kokonaismäärästä
Ei esteitä tai haasteita	3	21 %
Ei aikaa dokumentoinnille	8	57 %
Ei dokumentointia koskevia ohjeita	3	21 %
Ei dokumentointia koskevia tavoitteita	1	7 %
Dokumentointia koskeva osaamisemme on hataraa	2	14 %
Joku muu este tai haaste: toinen iPad	1	7 %
Joku muu este tai haaste: vähäinen aika	1	7 %
Joku muu este tai haaste: Ipadit eivät toimi, kamerat kännykässä huonot	1	7 %

Taulukko 19: Dokumentoinnin esteet tai haasteet

Hieman yli puolet (57 %) tiimeistä koki, että heillä ei ole aikaa dokumentoinnille. Noin viidennes (21 %) tiimeistä oli sitä mieltä, että heillä ei ole dokumentointia koskevia ohjeita. Muut ryhmien nimeämät dokumentoinnin esteet tai haasteet koskivat joko dokumentoinnissa käytettäviä teknisiä apuvälineitä ja vähäistä dokumentointiin käytettävissä olevaa aikaa. Huomionarvoista on myös, että noin viidennes (21 %) tiimeistä oli sitä mieltä, että heillä ei ole dokumentointia koskevia esteitä tai haasteita. (Taulukko 19.)

5.2.4 Varhaiskasvatustiimien muut dokumentointia koskevat näkemykset (avoimet kysymykset)

Kyselylomakkeen kolmannessa osassa kartoitettiin varhaiskasvatustiimien näkemyksiä dokumentointia koskien kolmen avoimen kysymyksen avulla. Kysymyksistä kolmannen (Miten lasten ikä vaikuttaa dokumentointiin?) vastaukset on esitelty aiemmin luvussa 5.2.2, koska ne liittyvät suoranaisesti yksittäiseen monivalintakysymykseen. Kahden muun kysymyksen vastaukset esitellään ohessa.

Tiimeiltä kysyttiin avoimena kysymyksenä ”Mitä muuta haluatte kertoa ryhmänne dokumentoinnista?”. Kaikki saadut vastaukset on kirjattu opinnäytetyön liiteosaan (liite 5). Vastauksista ilmeni, että dokumentoinnin koettiin olevan tiimin työkalu ja työtapana, jolla viestitään päivänselästä sekä tehdään toimintaa näkyväksi ja muisteltavaksi eri tahoille.

”Toiminta näkyväksi kaikille. Kirjallista, kuvallista. Päivänkulun kirjaaminen yksilötasolla perheille.”

Esille tuotiin myös dokumentoinnin mahdollistama toiminnan suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen näkökulma, joka viittaa tiimien toimivan pedagogisen dokumentoinnin mallin mukaisesti.

”Havainnointia suoritetaan koko ajan. Oleelliset asiat on hyvä kirjata tähdäten toiminnan arviointiin ja kehittämiseen. Olisi hyvä selvittää yksikössä, mitä se on ja sisältää, mistä aika ja kenen / keiden vastuu.”

”Tarkoitus on tehdä varhaiskasvatusta näkyväksi lasten vanhemmille. Se mahdollistaa lasten ja vanhempien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen.”

Dokumentointiin liittyviä haasteita tuotiin ilmi niin ajankäytön haasteellisuuden kuin dokumentointiin tarkoitettujen työkalujen kautta.

”Toiveita olisi enempäänkin mutta aika rajoittaa. / Keksitty nopeita dokumentointitapoja.”

”Muksunetti on varsin kankea väline, esim. kuvien ja videoiden jakaminen työstä. Kuvien jakaminen whatsappin kautta toimii hyvin. Kuvat ylipäänsä on sitä yhteistä jakamista, niihin voi palata ja luo yhteistä kulttuuria.”

Toinen tässä yhteydessä esiteltävä avoin kysymys tiedusteli varhaiskasvatustiimeiltä vastausta kysymykseen ”Mitä dokumentointi mielestänne tarkoittaa?”. Kaikki vastaukset on listattu opinnäytetyön liiteosaan (liite 6). Vastauksissa kuvastui vahvasti tiimien näkemys siitä, että dokumentointi on tapahtumien, hetkien, toimintojen ja muistojen tallentamista hyvin laajalaisesti siten, että päiväkodin arkea tehdään näkyväksi eri sidosryhmille.

”Tapahtuman/tekemisen kuvaamista, tallentamista. Lasten tekemät työt, kaikki mistä jää johonkin muotoon talteen esim. kuvat, videot, maalaukset, yms.”

”Näkymätön näkyväksi. Informaatiota meille (tiimi), lapsille ja vanhemmille.”

Jonkin verran tiimit toivat ilmi myös dokumentoinnin käyttöä arvioinnillisen toiminnan ja lapsen kehityksen tukemisen työkaluna sekä henkilökohtaisena motivaatiotekijänä. Näiden vastausten voidaan arvioida ilmentävän pedagogista dokumentointia arjen varhaiskasvatustyössä.

”Havaintojen kirjaamista ylös tai muuten tallentamista toiminnan arviointiin, kehittämiseen ja muistojen tallentamiseen.”

”Tehdyn työn näkyväksi tekemistä, lapsen kehityksen seurantaan, oman motivaation säilymistä & lisäämistä.”

6 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen päätulokset ja tuloksia koskevat johtopäätökset sekä vertaan tuloksia aikaisempaan aihealueen tutkimukseen. Lisäksi pohdin tutkimusaiheen innovatiivisuutta, tutkimustulosten hyödyntämismahdollisuuksia ja esitän ideoita siitä, miten aihetta voitaisiin tutkia tulevaisuudessa.

Toteuttamani tutkimuksen tutkimusongelma konkretisoitiin oheisten tutkimuskysymysten avulla:

- Mitkä ovat ryhmäkohtaiset dokumentoinnin käytännöt Kauniaisten suomenkielisissä varhaiskasvatussyksiköissä?
- Kuka dokumentoi, miten dokumentoidaan, keitä varten ja miksi dokumentoidaan sekä mitkä ovat dokumentoinnin esteet?
- Onko pedagogisuus mukana dokumentoinnissa ja miten se ilmenee?

Kaksi ensin mainittua kysymystä olivat toimeksiantajan erityisen kiinnostuksen kohteena ja kolmas kysymys otettiin mukaan johtuen pedagogisen dokumentoinnin ajankohtaisuudesta niin muussa tutkimuksessa kuin valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa. Näin ollen kolmatta kysymystä ei ole sellaisenaan huomioitu kyselylomakkeella vaan siihen on otettu kantaa tutkimuksessa saatujen vastausten perusteella.

6.1 Ryhmäkohtaiset dokumentoinnin käytännöt Kauniaisten suomenkielisessä varhaiskasvatussyksiköissä; kuka, miten, kenelle, miksi ja miksi ei?

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että tiimien dokumentointitavoista ja -työkaluista löytyi selkeitä yhteneväisyyksiä. Samassa yhteydessä on toki syytä mainita, että tutkimus toi esille myös sen, että yksittäisestä lapsiryhmästä vastaava varhaiskasvatustiimi vaikutti muokkaavan toimintatapansa ja työkalunsa itselleen, lapsiryhmälle ja tilanteelle sopiviksi.

Pääosassa dokumentoinnin toteuttajana oli kussakin tiimissä varhaiskasvatuksen opettaja; hän teki dokumentointia ryhmässä useimmin. Lastenhoitajat ja avustajat tukivat varhaiskasvatuksen opettajan dokumentointia omalla panoksellaan tehden sitä lähtökohtaisesti jonkin verran harvemmin. Tutkimus toi toisaalta myös ilmi sen, että joissakin tapauksissa lastenhoitaja tai avustaja osallistui dokumentointiin harvoin tai ei lainkaan. Pääosalla tiimeistä on tutkimuksen mukaan varsin selkeä toimintatapa sen suhteen, että dokumentointia tehtiin varhaiskasvatustiimin voimin joko viikoittain tai monta kertaa viikossa. Tutkimuksen vastauksista ilmeni myös, että tiimit, jotka vastasivat tekevänsä dokumentointia vähemmän, ovat nimenneet dokumentoinnin haasteeksi sen, että tiimillä ei ollut aikaa dokumentointiin.

Tiimien antamat, lasten roolia dokumentoinnissa koskevat, vastaukset olivat joltain osin jakautuneita. Osa tiimeistä oli kyselylomakkeen alkupuolella antamansa vastauksen perusteella sitä mieltä, että lapset eivät juuri osallistu dokumentointiin. Tämän näkökulman taustalla saattaisi olla dokumentoinnin mieltäminen aikuislähtöiseksi toiminnaksi. Toisaalta kyselylomakkeen myöhemmässä kysymyksessä lasten dokumentointia koskien tiimit toivat esille, että lapset osallistuivat dokumentointiin hyvin monipuolisesti. Erityisesti korostuivat lasten käden taitojen aikaansaannokset ja muut yksilötyöt sekä esittävä ilmaisu. Myös lapsikohtaiset keskustelut, lasten digitaaliset aikaansaannokset ja liikunnallinen toiminta olivat merkittävästi läsnä lasten osallistuessa dokumentointiin. Yksikään tiimi ei ollut lasten dokumentointia koskevan kysymyksen kohdalla sitä mieltä, että lapset eivät osallistu dokumentointiin.

Tiimien näkemys koskien vanhempien roolia dokumentoinnissa oli myös hieman jakautunut. Kyselylomakkeen alkupuolella antamansa vastauksen perusteella muutama tiimi linjasi, että vanhemmat eivät osallistu dokumentointiin. Lomakkeen myöhemmässä kysymyksessä, joka käsittelee nimenomaan vanhempien tai huoltajien roolia dokumentoinnissa, ilmeni, että vanhemmat osallistuvat dokumentointiin kaikkien tiimien mielestä virallisten keskustelujen (esim. vasu) kautta. Myös vapaamuotoiset keskustelut vanhempien tai huoltajien ja tiimien jäsenten kanssa olivat merkittävässä roolissa dokumentointiin osallistumisessa. Lisäksi vanhempainillat osoittautuivat tärkeäksi dokumentoinnin alustaksi.

Pääosa tiimeistä oli sitä mieltä, että lasten ikä vaikuttaa dokumentoinnin mahdollisuuksiin. Mitä nuoremmista lapsista oli kyse, sitä enemmän varhaiskasvatustiimi koki aikaa menevän erilaisiin perustoimiin dokumentoinnin kustannuksella. Edelleen tiimit vaikuttivat kokevan dokumentoinnin työkalupakin ja ulottuvuudet suppeammiksi pienten lasten kohdalla verrattuna vanhempiin, jopa eskari-ikäisiin lapsiin. 'Pienten' (1-3 -vuotiaat) kohdalla dokumentoinnin käytännöissä vaikuttaisi korostuvan erityisesti työtavan tai -kalun helppokäyttöisyys, nopeus sekä aikuispainotus. 'Isojen' (3-5 -vuotiaat tai eskarit) kohdalla dokumentoinnin mahdollisuudet ovat laajemmat ja sikäli dokumentointi voi olla moninaisempaa. Näiden tulosten perusteella käytäntöjen pohdinnassa lienee siis tärkeää pitää mielessä myös lasten ikä: dokumentoinnin voi perustellusti olettaa poikkeavan toisistaan 'pienien' ja 'isojen' ryhmissä.

Tiimit tekivät dokumentointia pääsääntöisesti ja mieluiten hyödyntäen ryhmän omaa puhelinta. Puhelimen valikoituminen käytetyimmäksi dokumentoinnin työkaluksi saattaisi johtua arjen kiireisestä rytmistä; puhelin on todennäköisesti varsin kätevä työkalu päivän kulun tai tapahtumien tallentamiseen erityisesti kuvien tai videoiden muodossa. Se mahdollistaa myös helpon palaamisen dokumentoinnin aiheeseen sekä myös tallenteen jakamisen joko sellaisenaan tai tallennetta taustoittaen. Eräs tiimi ilmaisi hyödyntävänsä dokumentoinnissa Whatsapp-sovellusta, jonka käyttö oli kyseisen tiimin mielestä erittäin mielekästä. Muiksi melko useasti käytetyiksi suosituiksi dokumentointivälineiksi nousivat ryhmän pädi sekä varhaiskasvatustiimin jäsenten perinteisin keinoin (kynä, vihko, tms.) tekemät muistiinpanot. Nämäkin

välineet vaikuttavat vauhdikkaaseen ja organisoituun arkeen sopivilta yksinkertaisilta ja tehokkailta välineiltä, jotka ovat helposti käden ulottuvilla ja hyödynnettävissä. Varsinkin perinteisten muistiinpanojen tekeminen vaikuttaa hyvin aikaa kestävältä toimintatavalta, jolle tuntuu edelleen olevan oma sijansa dokumentoinnin työkalupakissa. Ryhmien käytössä oli myös muita dokumentoinnin työkaluja (erityisesti Muksunetti ja Info-tv), joiden hyödyntäminen vaikutti tutkimuksen mukaan olevan melko vähäistä. Yksittäisen ryhmän maininnan mukaan vähäinen käyttö johtui Muksunetin osalta käytön vaikeudesta; liekö kyse käyttämisen hankaluudesta vai työkalun käyttöosaamisen puutteista?

Tutkittaessa tiimien viimeisen kuukauden kuluessa käyttämiä dokumentointitapoja ryhmän puhelimen ja omien muistiinpanojen rooli korostui. Ryhmän pädi oli myös varsin käytetty dokumentointitapa ja ehkä hieman yllättäen yhtä käytetyksi dokumentointitavaksi viimeisen kuukauden aikana nousi myös lapsen vasu. Tämä todennäköisesti johtui tutkimuksen toteutusajankohdasta (syyskuu). Viimeisen kuukauden aikana puolet tiimeistä oli tehnyt dokumentointia tiimin jäsenen omalla puhelimella, vaikka se ei tutkimuksen muissa yhteyksissä noussut esiin niin useasti käytettynä tai erityisen mieluisana dokumentointityökaluna tai -tapana.

Kaikki ryhmät olivat tehneet dokumentointia viimeisen kuukauden aikana niin yksilö- kuin pienryhmä- tai ryhmätasolla. Sekä yksilö- että pienryhmä- tai ryhmätasolla varhaiskasvatustiimeistä puolet arvioi tekevänsä dokumentointia paljon tai erittäin paljon eli vähintään kaksi kertaa viikossa. Kun dokumentointikerrat viikkotasolla harvenivat äsken mainitulta tasolta, niin tällöin dokumentointia tehtiin useammin pienryhmä- tai ryhmätasolla kuin yksilötasolla. Pääosalla varhaiskasvatustiimeistä yksilö- ja pienryhmä- tai ryhmätason dokumentoinnin kokonaisaika viikossa vaihteli alle tunnista yhteen - kolmeen tuntiin viikossa. Tulokset ilmentävät konkreettisesti dokumentoinnin suhdetta käytettävissä olevaan aikaan.

Tiimien näkemykset dokumentoinnin kohderyhmää koskien olivat hyvin yhteneväisiä tuoden vahvasti esille dokumentoinnin tallentavan ja tiedottavan luonteen sekä näkyväksi tekemisen tavoitteen. Kaikki tiimit dokumentoivat omaa tiimiä, lasten vanhempia tai huoltajia sekä lapsiryhmää varten. Lähes kaikki tiimit kokivat dokumentoivansa myös yksittäistä lasta varten sekä myös jollekulle ryhmän ulkopuoliselle ammattilaiselle. Tässä yhteydessä tallentamisen tai dokumentoinnin pitkä historia lienee perusteena tiimien varsin yhtenäiselle näkemykselle.

Perustelut dokumentoinnin toteuttamiselle olivat varsin yksimielisiä ja nivoutuivat edelleen dokumentoinnin ominaispiirteisiin ja vanhaan historiaan. Kaikki varhaiskasvatustiimit tekivät dokumentointia tiedottaakseen toiminnastaan. Yhtä tiimiä lukuun ottamatta kaikki dokumentoivat tallentaakseen toimintaa ja tehdäkseen sen näkyväksi. Lähes kaikki tiimit dokumentoivat tallentaakseen muistoja myöhempää tarkastelua varten sekä lapsen kehitysvaiheiden tallentamiseksi. Suositujia perusteita dokumentoinnille olivat myös lapsen taitojen tarkastelu ja vasun velvoittavuus.

Dokumentointia käytettiin toiminnan kehittämiseen ja suunnitteluun vaihdellen erittäin aktiivisesta viikkotason hyödyntämisestä kerran kuukaudessa tai harvemmin tapahtuvaan toimintaan. Dokumentoinnin rooli kehittämisessä ja suunnittelussa näkyi sekä lyhyen tähtäimen (esimerkiksi leikkiryhmien jako) että pitemmän aikavälin (esimerkiksi kehityksen seuranta, liikuntasuunnitelmat, ops-suunnittelut) toiminnassa.

Tiimeiltä tiedusteltiin myös, onko dokumentoinnille heidän mielestään esteitä tai haasteita. Lähes neljännes tiimeistä koki, että dokumentointia koskevia esteitä tai haasteita ei ole. Noin kaksi kolmasosaa tiimeistä oli sitä mieltä, että dokumentoinnille ei ole aikaa. Muutama tiimi koki esteeksi tai haasteeksi sen, että heillä ei ole dokumentointia koskevia ohjeita tai tavoitteita taikka että dokumentointiosaamisessa on puutteita. Yksittäisissä maininnoissa tuli ilmi myös haasteita dokumentoinnin teknisiä apuvälineitä koskien.

Riippuvuuksia ei juurikaan havaittu vastauksissa ja tuloksissa sen suhteen, oliko kyse 'pienten' vai 'isojen' ryhmästä tai oliko varhaistiimillä enemmän tai vähemmän alan työkokemusta. Sama havainto piti paikkansa myös erityistä tukea tarvitsevien lasten määrän osalta. Olennaisin yhteys taustamuuttujien ja tutkimustulosten kohdalla koski lasten iän vaikutusta dokumentoinnin mahdollisuuksiin, jotka havainnot on käsitelty yllä.

Avoimissa kysymyksissä vahvistui tiimien muissa kysymyksissä esittämä näkemys siitä, että dokumentointi oli tiimeille arkipäiväinen työkalu ja -tapa, jolla huomioitiin niin lapsia itseään kuin muita varhaiskasvatuksen sidosryhmiä, erityisesti vanhempia. Se, millä välineillä dokumentointia tehtiin, vaihteli tiimikohtaisesti jonkin verran. Vaikutti siltä, että ymmärrys dokumentoinnista käsitteenä ja dokumentoinnin tarkoituksesta olivat eri tiimeissä yleisellä tasolla melko samankaltaisia. Eroja syntyi lähinnä dokumentoinnin käytännön toteutuksen suhteen. Vaikka yhteneväisyyksiä dokumentoinnin toteutuksen suhteen kyselyssä ilmeni, niin vastauksista oli havaittavissa myös yksittäisten tiimien omia dokumentointitapoja tai -tyylejä. Erityisesti tämä tuli ilmi dokumentoinnin työkalujen suhteen; kirjo käytetyissä työkaluissa oli melko laaja alkaen perinteisistä menetelmistä moderneihin viestintäsovelluksiin.

6.2 Tutkimustulosten vertailu aiempaan tutkimukseen

Tarkastelun aluksi on tärkeää kiinnittää huomio tutkimuksessa käytetyn menetelmän rajoitteisiin. Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena siten, että havaintoyksikkönä toimi varhaiskasvatustiimi ja kyselylomakkeen saatteessa painotettiin sitä, että vastaukset annettaisiin tiiminä. Tämä tavoite toteutui melko täydellisesti; on kuitenkin syytä muistaa, että yhden tiimin osalta vastaukset antoi yksittäinen tiimin jäsen ja joissakin tiimeistä joku sen jäsenistä ei kyennyt osallistumaan vastaamiseen.

Kyselyn tulokset ovat varsin yhteneväisiä aiemman dokumentointia koskevan tutkimuksen kanssa. Kuten Rintakorven (2018, 27-28) ja Rintakorven ja Vihmari-Henttosen (2017, 10) tutkimuksissa, myös Kauniaisissa varhaiskasvatustiimit ovat vastuussa ja johtavat dokumentointia, jonka kohteena ovat lapset ja joiden toimintaa tehdään näkyväksi mm. vanhemmille tai huoltajille.

Varhaiskasvatustiimien esille tuomat dokumentoinnin tavoitteet vastaavat käytännössä täysin Rintakorven ja Vihmari-Henttosen (2017, 10) kuvausta dokumentoinnin tavoitteista. Lukuisissa tutkimuksissa (esimerkiksi Koivunen & Lehtinen 2015, 78-83) on kartoitettu dokumentoinnin työmenetelmiä ja -tapoja, joita koottiin opinnäytetyön Kuvioon 5 ja ne tulivat esille myös opinnäytetyön tutkimustuloksissa. Opinnäytetyön tutkimustuloksista kävi ilmi myös suhteellisen aikuisjohtoinen toiminta vaikka lapset toimintaan osallistuisivatkin. Varhaiskasvatustiimien antamien vastausten perusteella dokumentoinnin voidaankin osin katsoa soveltuvan Heinimaan (2004, 1) raportoivan taltioinnin malliin.

Vaikka dokumentoinnin laatu ei ollut kyselyn fokuksessa, voidaan tiimien vastausten perusteella kuitenkin esittää siitä joitakin arvioita. Monet tiimien hyödyntämistä dokumentoinnin työtavoista ja -kaluista mahdollistavat Rintakorven (2018, 17) mukaisen dokumentin sitomisen sosiaaliseen toimintaan niin, että dokumentointi kestää aikaa (esimerkiksi tiimien hyödyntämät digitaaliset tallennusvälineet ja keskustelut lasten kanssa). Toisaalta mahdollisuuksia on myös niin sanottuun heikkoon dokumentaatioon (Ferraris 2013, 267), josta esimerkkinä joidenkin tiimien hyödyntämät päiväkohtaiset seurantalomakkeet.

Dokumentoinnin eettiset kysymykset oli rajattu sellaisenaan kyselyn ulkopuolelle vaikka aiheita teoreettisessa viitekehyksessä käsiteltiin. Aihe tuli kuitenkin esiin tutkimuksessa, joskin hyvin marginaalisesti, lasten ikää ja dokumentoinnin mahdollisuuksia koskevan yksittäisen vastauksen yhteydessä. Sen takia ja toki eettisten kysymysten yleisen tärkeyden johdosta teema nostetaan osaksi analyysiä. Varhaiskasvattajat ovat vastuussa dokumentoinnista ja heidän keskuudessaan olisikin tärkeää arvioida sitä, mitä varhaiskasvattajan oikeus lapsen dokumentointiin tarkoittaa ja mistä se on saatu sekä millä perusteella varhaiskasvattaja voi varmistua dokumentointia koskevan tulkintansa oikeellisuudesta (Alasuutari ym. 2014, 117-121).

Rintakorpi (2018, 46) tuo tutkimuksissaan esille dokumentoinnin merkityksen varhaiskasvattajia ammatillisesti innostavana ja motivoivana työkaluna. Tätä näkökulmaa toi esille kyselyyn vastanneista tiimeistä vain yksi. Toisaalta Rintakorven (2018, 46) mukaan merkittävä osa hänen tutkimukseensa osallistuneista varhaiskasvattajista koki motivoivana dokumentoinnin näkyväksi tekemisen ulottuvuuden. Tämä näkökulma dokumentoinnin perusteena tuli opinnäytetyön tutkimuksessa varsin voimakkaasti esille, joten sillä voisi olla piilotettu merkitys tutkimusjoukon työn motivaatiotekijänäkin.

Väitöskirjassaan Rintakorpi (2018, 46) erittelee dokumentointia vaikeuttaviksi tekijöiksi ajankäytön ongelmat, teknisten laitteiden vähäisen määrän sekä dokumentoinnin oppimisen ongelmat. Kyselyyn vastanneista tiimeistä hieman yli puolet vetosi myös ajan vähäisyyteen dokumentoinnin esteenä. Jotkut tiimeistä tunnistivat kohdallaan Rintakorven tutkimuksen (2018, 46) tapaan myös dokumentointiosaamista koskevat heikkoudet.

6.3 Pedagoginen dokumentointi Kauniaisissa

Pedagogista dokumentointia ei erikseen otettu esille kyselylomakkeella, joka johtui sekä toimeksiantajan halusta selvittää dokumentoinnin tilaa sellaisenaan että opinnäytetyön rajauksesta sopivaan laajuuteen. Tutkimustulosten avulla voidaan kuitenkin tehdä päätelmiä siitä, miten pedagoginen dokumentointi näyttäytyy Kauniaisten suomenkielisissä varhaiskasvatusyksiköissä ryhmätasolla.

Pedagoginen dokumentointi ei suoranaisesti, puhtaalla prosessimallin tai teoreettisen määrittelyn tasolla, tullut kyselyyn vastanneiden varhaiskasvatustiimien näkemyksistä ilmi. Pedagogista dokumentointia ei myöskään mainittu terminä avointen kysymysten vastauksissa. Sen sijaan tiimien vastauksista kävi ilmi se, että dokumentointia toteutetaan myös pedagogisella otteella, kun vastauksia verrataan Ahosen (2017, 40) ja Rintakorven ja Vihmari-Henttosen (2017, 10) määritelmään pedagogisesta dokumentoinnista. Osa tiimeistä toi selkeästi ilmi vastauksissaan, että dokumentointia hyödynnetään toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa, toteutuksessa ja kehittämisessä (esimerkiksi leikkiryhmien suunnittelu, motoristen taitojen harjoittaminen ja liikuntasuunnitelmat). Vastauksissa ilmeni myös sidosryhmien osallistumisen mahdollistaminen toiminnan arviointiin dokumentoinnin avulla. Vastauksissa kuvatut toimintamallit edellyttivät prosessimaisuutta ja iteratiivisuutta, vaikka tiimit eivät toimintaansa näin teorialähtöisesti tarkastelleet tai kuvanneetkaan. Prosessimaisuuden huomiointi voisi kuitenkin tuottaa käytännön toimintaan uudenlaisen rutiinin tunnun, joka voisi olla tärkeää. Rutiinilla tietty toiminta, esimerkiksi pedagoginen dokumentointi, se liittyisi osaksi arjen rytmiä. Rutiinit ovat merkittävässä roolissa jo nykyisellään varhaiskasvatuksen arjessa, joten voisiko dokumentointiin pyrkiä istuttamaan prosessimaisuuden siemenen nykyistä vahvemmin

vieden sitä kohti pedagogista dokumentointia. Voisiko se osaltaan helpottaa tunnetta ajan riittämättömyydestä dokumentointiin?

Edelleen huomioiden Ahosen (2017, 141-142) kuvauksen pedagogisesta dokumentoinnista ja dokumentoinnin laadusta voidaan todeta, että ainakin osalla tiimeistä dokumentointi oli pedagogisesti laadukasta eli laajaa. Nämä tiimit hyödynsivät arjessaan erilaisia dokumentointimenetelmiä ja oletettavasti niiden käyttöönottoa on täytynyt edeltää keskustelu, arviointia ja ehkä jopa kokeiluakin sen suhteen, mitkä menetelmät ovat sopivia ja käyttökelpoisia arjen eri käänteissä. Mainioita esimerkkejä näistä olivat laajalti eri ryhmien käytössä olevat dokumentoinnin työtavat ja -kalut sekä myös yksittäisten ryhmien käyttöön ottamat työkalut (esim. Whatsapp-ryhmä ja sähköpostin hyödyntäminen).

6.4 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa ja kuvailla Kauniaisten suomenkielisen varhaiskasvatuksen ryhmäkohtaisia dokumentoinnin käytäntöjä. Opinnäytetyö toteutettiin työelämäyhteistyössä, tutkimuksen toimeksiantajana toimi Kauniaisten kaupungin varhaiskasvatustyksikkö. Tutkimustyökalu eli varhaiskasvatustiimeille suunnattu kyselylomakkeen sisältö suunniteltiin yhteistyössä varhaiskasvatusalan asiantuntijoiden kanssa ja toisaalta itse kyselyä yleisellä tasolla kommentoivat määrälliseen tutkimukseen perehtyneet Laurean asiantuntijat.

Tutkimus toteutettiin kokonaistutkimuksena: kaikki tutkimusjoukon havaintoyksiköt eli varhaiskasvatustiimit vastasivat kyselyyn. Tutkimustuloksia tarkastellessa on tärkeää huomioida, että tutkimusyksikkö on käytännössä yksittäinen varhaiskasvatustiimi, joka koostuu useimmiten kolmesta varhaiskasvattajasta. Kyselyyn vastattiin useimmiten siten, että tiimistä vastaamiseen osallistui joko koko tiimi tai useampi kuin yksi tiimin jäsen. Yhdessä havaintoyksikössä vastaajana toimi yksittäinen henkilö, jolloin on mahdollista, että hänen henkilökohtaiset näkemyksensä saattoivat tulla vastauksissa voimakkaammin esiin kuin hänen arvionsa oman tiiminsä näkemyksestä.

Tutkimustuloksia analysoimalla kyettiin havaitsemaan varhaiskasvatustiimeissä hyödynnetyt dokumentoinnin tavat ja työkalut sekä muita dokumentoinnin ominaispiirteitä (esimerkiksi dokumentoinnin määrä, dokumentoinnin syyt), jotka liittyivät tiiviisti dokumentoinnin käytäntöjen kartoittamiseen. Lisäksi tutkimuksen avointen kysymysten avulla kyettiin kartoittamaan myös lapsiryhmien toiminnasta vastaavien varhaiskasvatustiimien näkemyksiä dokumentoinnista yleisemmällä tasolla.

Tutkimustuloksia verrattiin myös muuhun dokumentointia ja pedagogista dokumentointia koskevaan tutkimukseen; tulokset olivat varsin samansuuntaisia näiden aiempien (ja laajempien)

tutkimusten kanssa. Esimerkkeinä mainittakoon samankaltaisuudet esimerkiksi dokumentoinnin tekemisen perusteiden sekä dokumentointia koskevien haasteiden osalta.

Varsinaisen dokumentoinnin käytäntöjen kartoitustyön lisäksi opinnäytetyössä pyrittiin arvioimaan varhaiskasvatustiimien toimintaa pedagogisen dokumentoinnin näkökulmasta, koska tutkimustulokset antoivat siihen mahdollisuuden ja pedagoginen dokumentointi on jo joidenkin vuosien ajan ollut olennainen osa valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman sisältöä. Tämäkin tavoite saavutettiin ja tulokset olivat toimeksiantajan kannalta rohkaisevia, koska dokumentointia hyödynnettiin toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä.

Työelämäkumppanin kannalta tutkimuksen tavoite saavutettiin, kun sen tutkimustulosten avulla voidaan havainnoida ryhmätason dokumentoinnin käytäntöjä sekä myös eroavaisuuksia eri varhaiskasvatustiimien kesken. Vastaavaa selvitystyötä ei ole aiemmin Kauniaisten varhaiskasvatustoiminnassa toteutettu. Edelleen, suomalaiseen varhaiskasvatukseen keskittyvää dokumentointia koskevaa määrällistä tutkimusta on saatavilla varsin rajatusti. Sikäli tämä tutkimus on tuottanut arvokasta tietoa, jonka perusteella voidaan arvioida esimerkiksi yksittäisen kaupungin tai kunnan varhaiskasvatuksen dokumentoinnin tilaa ja kehittämismahdollisuuksia. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää Kauniaisten kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman päivittämisessä, joka ei nykyisellään sisällä dokumentointia tai pedagogista dokumentointia koskevia kaupunkikohtaisia täydennyksiä. Lisäksi tämän opinnäytetyön avulla Kauniaisten varhaiskasvatuksessa voidaan ryhtyä pohtimaan dokumentoinnin kehittämistä esimerkiksi parhaiden käytäntöjen hahmottelulla sekä soveltuvien osien dokumentointitapojen yhtenäistämisen merkeissä. Näiden kehitysulottuvuuksien lisäksi tutkimus antaa mahdollisuuden arvioida sitä, voisiko dokumentointia pyrkiä rytmittämään prosessinomaisemmin osaksi varhaiskasvatuksen yksittäisen lapsiryhmän ja varhaiskasvatustiimin arkea, koska siten voitaisiin vähentää dokumentoinnin haasteeksi koettua ajankäyttöpainetta. Näissä pohdinnoissa on syytä pitää mielessä myös tutkimustulokset lasten iän vaikutuksesta dokumentoinnin mahdollisuuksiin.

Jo alustavat tutkimustulokset saivat hyvää palautetta Kauniaisten varhaiskasvatussyksiköstä ja yhteyshenkilö on ilmaissut tyytyväisyytensä tutkimukseen ja sen tuloksiin. Opinnäytetyön tekijä esitteli tulokset ja niiden analyysin yhteyshenkilölle ja varhaiskasvatussyksiköiden johtajille etätapaamisessa joulukuussa 2020. Tutkimustulosten tiivistelmä johtopäätöksineen sekä valmis opinnäytetyö luovutettiin Kauniaisten varhaiskasvatuksen käyttöön joulukuussa 2020.

Opinnäytetyöskentelyni edetessä peilasini tutkimuksen antia pedagogisen dokumentoinnin teemaan. Kuten olen edellä maininnut, osa tutkimuksessa esille tuodusta varhaiskasvatustiimien toiminnasta täytti pedagogisen dokumentoinnin tunnusmerkit jo nykyisellään vaikka tiimit eivät sinällään kyseisellä termillä toimintaansa kuvanneet tai ehkä tunnistaneehtaan. Liekö tällöin kyse siitä, että termi on edelleen ainakin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden osalta niin uusi ja vieraskin, että sen käyttö ei ole luontevaa ja arkista? Vaikka näin olisi, niin

vaikuttaa siltä, että varhaiskasvatustiimit ovat tehneet pedagogista dokumentointia jo pitemmän aikaa - tarkemmin miettimättä sitä, millä termillä kyseistä toimintaa tulisi kuvata. Liekö siis pedagogisen dokumentoinnin haaste enemmänkin se, että saadaan varhaiskasvattajat oivaltamaan, että he jo kykenevät ja ainakin osin toimivat pedagogisen dokumentoinnin edellyttämällä tavalla vaiko se, että varhaiskasvattajat pitäisi saada omaksumaan jokin heille täysin uusi ja kuormittava tapa toimia? Itse uskon opinnäytetyöni perusteella ensin mainittuun.

Jatkan vielä yllä pedagogisen dokumentoinnin kohdalla esittämäni rutinointiajatuksen jalostusta osallisuuteen liittyvän pohdinnan merkeissä. Kyseisen ajatuksen perusteena oli aikapula, jonka hieman yli puolet varhaiskasvatustiimeistä nimesi kyselyssä dokumentoinnin esteeksi tai haasteeksi. Voisiko dokumentoinnin tai pedagogisen dokumentoinnin rutinoimispyrkimysten yhteydessä panostaa lasten osallisuuden voimistamiseen? Lapsiryhmän viikko-ohjelmaan ajatettu varhaiskasvattajien ja lapsiryhmän yhteinen puolituntinen pedagogisen dokumentoinnin hetki voisi tuottaa kaikille osapuolille, mukaan lukien vanhemmat tai huoltajat, mielekkäitä yhteisiä ja jaettuja kokemuksia, joissa päästään käsiksi päiväkodin arkeen.

Jos dokumentoinnin käytäntöjä pyritään jatkossa kehittämään, on tärkeää pitää mielessä lapsiryhmien monimuotoisuus ja siitä johtuvat erot ryhmien dokumentointitavoissa unohtamatta tiimien esille tuomaa lasten iän vaikutusta dokumentoinnin mahdollisuuksiin. Tutkimuksen perusteella oli selvää, että dokumentoinnin työtavat ja -kalut olivat kussakin ryhmässä valikoituneet käyttöön sopivuutensa perusteella - sen lisäksi, että tiimit olivat velvoitettuja käyttämään tiettyjä dokumentointitapoja kuten lapsikohtaista vasua. Joidenkin tiimien vastaukset olivat tiettyjen kysymysten kohdalla ristiriidassa toistensa kanssa (esimerkiksi lasten osallistuminen dokumentointiin). Tämä seikka viittaa siihen, että olisi tärkeää pyrkiä luomaan yhteisesti jaettu käsitys dokumentoinnista ja sen ominaispiirteistä. Edelleen hyödyllistä voisi olla pyrkiä määrittämään esimerkiksi sitä, millaiset dokumentointia koskevat tekijät tai ominaispiirteet ovat tiimin päätettävissä, millaiset tekijät ja seikat päätetään yksikkötasolla ja mistä tekijöistä ja seikoista päätetään yleisesti Kauniaisten tasolla. Varhaiskasvatustiimien toimintaa voisi selkeyttää edelliseen yhdistäen myös jonkinlainen yhteisesti jaettu käsitys siitä, millaista dokumentointia on hyödyllistä toteuttaa, millä laatutasolla ja miten usein. Tällainen toimintamalli voisi tarjota riittävää ohjausta ja toisaalta joustavuutta dokumentoinnin ja pedagogisenkin dokumentoinnin toteutukseen.

Tutkimuksen perusteella voi myös jalostaa lisää tutkimusaiheita. Kauniaisten kaupungin kaksikielisyydestä johtuen olisi mielenkiintoista ja tarpeellistakin toteuttaa tutkimus myös kaupungin ruotsinkielisissä varhaiskasvatusyksiköissä, jolloin voitaisiin muodostaa kokonaisvaltainen näkemys siitä, mitkä ovat Kauniaisten kaupungin varhaiskasvatuksen ryhmäkohtaiset dokumentoinnin käytännöt. Toiseksi dokumentointiin kytkeytyvät vahvasti osallisuuden käsite sekä eettiset näkökohdat. Olisikin mielenkiintoista selvittää esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä siitä, miten dokumentoinnin eettisyyden tulisi heidän mielestään toteutua ja

miten se käytännössä toteutuu; tarvitaanko esimerkiksi lapselta lupa dokumentointiin tai olisi tarpeellista varmistaa dokumentoinnin ja varsinkin sen tulkinnan oikeellisuus lapselta ennen kuin dokumentointia hyödynnetään esimerkiksi pedagogisessa dokumentoinnissa? Kolmanneksi huomioiden aiheen ajankohtaisuuden, olisi mielenkiintoista selvittää tarkemmin sitä, miten varhaiskasvatustiimit kokevat ja ymmärtävät pedagogisen dokumentoinnin käsitteen sekä mitä mieltä he ovat sen toteutumisesta varhaiskasvatuksen arjessa. Kukaan aiheista soveltuisi tutkittavaksi niin Kauniaisten varhaiskasvatuksessa kuin missä tahansa muussa varhaiskasvatusympäristössä tai -organisaatiossa, oli kyse yksittäisestä varhaiskasvatusyksiköstä tai laajemmasta kokonaisuudesta.

Lähteet

Painetut

Ahonen, L. Vasun käyttöopas. 2017. Jyväskylä: PS-kustannus.

Alasuutari, M., Markström, A-M. ja Vallberg-Roth, A-C. 2014. Assessment and Documentation in Early Childhood Education. London, New York: Routledge.

Ferraris, M. 2013. Documentality: Why it is necessary to leave traces. New York: Fordham University Press.

Helenius, A. ja Lummelahti, L. 2018. Varhaiskasvatus - Perusteita. Hki: BoD - Books on Demand.

Heikka, J., Fonsén, E., Elo, J. ja Leinonen, J. 2014. Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Tampere: Suomen Varhaiskasvatus ry.

Heikkilä, T. 2004. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.

Hirsjärvi, S., Remes, P. ja Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Koivunen, P-L. ja Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lewin-Benham, L. 2011. Twelve Best Practices for Early Childhood Education: Integrating Reggio and Other Inspired Approaches. New York: Teachers College Press.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät: uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. uud. p. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Rinaldi, C. 2005. Documentation and assessment: what is the relationship? Teoksessa Clark, A., Kjørholt, A. T. ja Moss, P. Beyond listening: children's perspectives on early childhood services. Bristol: Policy Press.

Rintakorpi, K. ja Vihmari-Henttonen, E. 2017. Tää on meidän maailma! Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa. Toinen painos. Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja Oy.

Tuomi, J. ja Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vilkkä, H. 2007. Tutki ja mittaa: Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.

Sähköiset

Alasuutari, M. 2014. Voicing the child? A case study in Finnish early childhood education. *Childhood*, 21(2), s. 242-259. SAGE Journals Online. Viitattu 26.8.2020.

<https://doi.org/10.1177/0907568213490205>

Dahlberg, G. ja Moss, P. 2007. Beyond Quality in Early Childhood Education and Care - Languages of Evaluation. CESifo DICE Report 2/2008, s. 21-26. Viitattu 4.11.2020.

https://www.researchgate.net/publication/227383645_Beyond_Quality_in_Early_Childhood_Education_and_Care_-_Languages_of_Evaluation

Heinimaa, E. 2004. Mitä näillä kaikilla dokumenteilla tehdään? Artikkelit Lastentarhanopettaja-lehdessä v. 2004. Viitattu 22.5.2020. <https://www.porvoo.fi/2014-tapahtumat-ja-materiaali#ef01ed3a>

Isola, A-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. ja Keto-Tokoi, A. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Työpäpöri 33/2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 13.5.2020. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kauniaisten varhaiskasvatussuunnitelma. 2019. Viitattu 13.5.2020. https://www.kauniaisten.fi/files/12109/GRANIVASU_HYVAKSYTTY_liitteet_lisatty_VEDOS.pdf

Kroeger, J. ja Cardy, T. 2006. Documentation: A hard to reach place. *Early Childhood Education Journal*, 33(6), s. 389-398. New York: Springer Nature B.V. Viitattu 25.8.2020.

https://www.researchgate.net/publication/225996184_Documentation_A_Hard_to_Reach_Place

Lasten oikeuksien sopimus. Viitattu 26.8.2020. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>

Löfgren, H. 2015. Learning in preschool: Teachers' talk about their work with documentation in Swedish preschools. *Journal of Early Childhood Research*, 2015, Vol. 15(2), s. 130-143. London: SAGE Publishing. Viitattu 25.8.2020. https://www.researchgate.net/publication/277933745_Learning_in_preschool_Teachers%27_talk_about_their_work_with_documentation_in_Swedish_preschools

Pence, A. ja Pacini-Ketchabaw, V. 2010. Investigating Quality project: opening possibilities in early childhood care and education policies and practices in Canada. Teoksessa Yelland, N. *Contemporary Perspectives on Early Childhood Education*. McGraw-Hill Education. Viitattu 26.8.2020. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/laurea/detail.action?docID=557112>

Rintakorpi, K. 2010. Lasten toiminnan dokumentointi varhaiskasvatuksessa. Pro gradu -tutkielma: Helsingin yliopisto, Opettajankoulutuslaitos, Varhaiskasvatus. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/24870/lastento.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Rintakorpi, K. 2015. Dokumentointi varhaiskasvatuksen kehittämisen menetelmänä. Kasvatus: Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja 46, 3/2015, s. 269-275. Viitattu 27.5.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-1760720>

Rintakorpi, K. 2018. Varhaiskasvatuksen tallentamisesta kohti pedagogista dokumentointia. Helsingin yliopisto, Kasvatustieteellinen tiedekunta Kasvatustieteellisiä tutkimuksia, numero 24. Viitattu 18.5.2020. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/229852/Varhaisk.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Roos, P. 2019. Osallisuuden polulla. Teoksessa Fonsén, E., Karila, K., Karjalainen S. M., Kola-Torvinen, P., Mertala, P., Neitola, M., Onnismaa, E-L., Paananen, M., Pakanen, A., Rintakorpi, K., Roos, P, Sajaniemi, N., Salomaa, S. ja Tast, S. Pedagogiikan aika. Lastentarhanopettajaliitto. Viitattu 18.6.2020. https://www.vol.fi/uploads/2019/01/62b0f739-pedagogiikan-aika-3painos_nayttis3.pdf

Shier, H. 2001. Pathways to Participation: Openings, Opportunities and Obligations. Children & Society, Vol. 15(2), s. 107-117. Lontoo: National Children's Bureau. Viitattu 26.8.2020. https://www.researchgate.net/publication/233551300_Pathways_to_participation_Openings_opportunities_and_obligations

Varhaiskasvatustilaki (540/2018). Viitattu 11.5.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=varhaiskasvatustilaki>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2018. Opetushallitus. Viitattu 12.5.2020. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Vilkkä, H. 2015. Tutki ja kehitä. E-kirja. PS-Kustannus.

Kuviot

Kuvio 1: Varhaiskasvatuksen tavoitteet Varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan	10
Kuvio 2: Varhaiskasvatuksen tavoitteet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan ..	11
Kuvio 3: Dokumentoinnin tavoitteet	17
Kuvio 4: Pedagogisen dokumentoinnin prosessin vaiheet	20
Kuvio 5: Dokumentoinnin työmenetelmät ja työkalut	22

Taulukot

Taulukko 1: Tiimien työntekijämäärä	28
Taulukko 2: Vastaaajien määrä tiimikohtaisesti	28
Taulukko 3: Kasvatustoiminnan toteutustapa	29
Taulukko 4: Dokumentoinnin tekijät ja arvioitu aktiivisuus	30
Taulukko 5: Näkemys lasten iän vaikutuksesta dokumentoinnin mahdollisuuksiin	31
Taulukko 6: Dokumentoinnin ajankohta	32
Taulukko 7: Dokumentointitapojen käyttötiheys	33
Taulukko 8: Käytettyjen dokumentointitapojen mielekkyys	34
Taulukko 9: Viimeisen kuukauden aikana käytetyt dokumentointitavat	35
Taulukko 10: Dokumentoinnin käyttö toiminnan kehittämiseen ja suunnitteluun	36
Taulukko 11: Lasten toiminnan dokumentoinnin määrä (yksilö)	37
Taulukko 12: Lasten yksilötason dokumentointiin käytetty aika viikossa	37
Taulukko 13: Lasten toiminnan dokumentoinnin määrä (pienryhmä- tai ryhmätaso)	38
Taulukko 14: Lasten pienryhmä- tai ryhmätason dokumentointiin käytetty aika viikossa	38
Taulukko 15: Miten lapset osallistuvat dokumentointiin	39
Taulukko 16: Vanhempien tai huoltajien osallistuminen dokumentointiin	40
Taulukko 17: Tiimin perusteet dokumentoinnin toteuttamiselle	41
Taulukko 18: Kenelle dokumentointia tehdään	42
Taulukko 19: Dokumentoinnin esteet tai haasteet	42
Taulukko 20: Lasten iän vaikutus dokumentoinnin mahdollisuuksiin	67
Taulukko 21: Esimerkit dokumentoinnin käytöstä kehittämiseen ja suunnitteluun	68
Taulukko 22: Muut näkemykset dokumentoinnista	69
Taulukko 23: Dokumentointi-termin merkitys	71

Liitteet

Liite 1: Kyselyn saate ja ohje	60
Liite 2: Kyselylomake	61
Liite 3: Miten lasten ikä vaikuttaa dokumentoinnin mahdollisuuksiin?.....	67
Liite 4: Jos käytätte dokumentointia toiminnan kehittämiseen ja suunnitteluun, niin nimetkää oheen esimerkki tällaisesta tilanteesta:	68
Liite 5: Mitä muuta haluaisitte kertoa ryhmänne dokumentoinnista?.....	69
Liite 6: Mitä dokumentointi mielestänne tarkoittaa?.....	70

Liite 1: Kyselyn saate ja ohje

Hyvä varhaiskasvattajatiimi ja kukin sen jäsen,

nyt syyskuussa toteutetaan tutkimus, jonka tarkoituksena on kartoittaa Kauniaisten päiväkotien ryhmäkohtaisia dokumentoinnin käytäntöjä. Tutkimusaihe on yksi Kauniaisten kaupungin varhaiskasvatuksessa v. 2019 havaituista kehityskohteista.

Tutkimus on osa Laurea-ammattikorkeakoulussa sosionomiksi opiskelevan Joni Helomaan opin-
näytetyötä. Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää yhtenäistä näkemystä Kauniaisten var-
haiskasvatuksen käytännöistä sekä tarjota selkeä näkymä tilanteesta, jonka perusteella doku-
mentointitapoja voidaan paremmin hyödyntää ja kehittää (esim. parhaiden käytäntöjen kehit-
täminen ja dokumentointitapojen yhtenäistäminen).

Tutkimus toteutetaan paperisen kyselylomakkeen avulla kaikissa Kauniaisten kaupungin suo-
menkielisissä päiväkotiryhmissä syyskuussa 2020. Kysymyslomake jaetaan kullekin varhaiskas-
vatustiimille viikolla 38 ja vastausaika on 30.9. asti.

Koska tutkimuksen tarkoituksena on varhaiskasvatustoiminnan kehittäminen, toivomme jokai-
sen varhaiskasvattajatiimin osallistuvan siihen vastaamalla erikseen jaettavan kysymyslomak-
keen kysymyksiin viikkopalaverin yhteydessä. Varsinkin käytäntöjen kartoitusta ajatellen on
tärkeää, että saamme jokaisen varhaiskasvattajatiimin äänet ja näkemykset kuuluville. Käy-
täntöjä voidaan kehittää vain siinä tapauksessa, että tiedetään, kuka dokumentoi, mitä doku-
mentoi ja miten dokumentoi. Puhumattakaan siitä, mitä varhaiskasvatustiiminne dokumen-
toinnilla ymmärtää ja tarkoittaa.

Lomake koostuu pääasiassa dokumentointia koskevista monivalintakysymyksistä, joiden lisäksi
lomakkeen lopussa on muutama dokumentointia koskeva avoin kysymys, johon tiiminne voi
muotoilla vastauksen oman näkemyksensä mukaisesti. Monivalintakysymyksiä koskien tuomme
esille, että niiden yhteydessä dokumentoinnilla tarkoitetaan varhaiskasvatuksessa tapahtuvan
toiminnan, toteutuvan ilmiön taikka asian tallentamista tai toiminnan, keskustelujen taikka
lasten töiden rekisteröintiä. Dokumentointi voi olla varhaiskasvattajien, lasten, vanhempien
tai huoltajien toteuttamaa.

Lisätietoja tutkimuksesta antaa Joni Helomaa, puh. xxx xxxx xxx ja sähköposti joni.helo-
maa@laurea.student.fi. Tutkimuksen tulokset ovat saatavilla loppuvuodesta 2020; ne toimitte-
taan Kauniaisten varhaiskasvatuksen käyttöön ja säilytettäväksi sähköisessä muodossa.

Tutkimus ei sisällä kysymyksiä, jotka edellyttävät varhaiskasvattajan tai ryhmän yksittäisen
lapsen henkilötietojen sisällyttämistä vastauksiin. Näin ollen tutkimuksesta ei ilmene vastaa-
jien tai muiden henkilöiden henkilötietoja, joka voisi johtaa yksittäisen henkilön tunnistami-
seen.

Kiitos avustanne tutkimuksen toteutuksessa,

t. Joni Helomaa

Annika Hiitola

opiskelija, Laurea amk

varhaiskasvatuspäällikkö, Kauniainen

Liite 2: Kyselylomake

Tutkimus: Dokumentoinnin käytännöt Kauniaisten suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa

- Vastatkaa oheisiin kysymyksiin tiiminne kesken kussakin kysymyksessä eritellyllä tavalla.
- Palauttakaa lomake oheisessa kirjekuoressa NN:n postilaatikkoon 30.9. mennessä.
- Tutkimusta koskevat kysymykset voi osoittaa Jonille, joni.helomaa@student.laurea.fi tai 0445140882.
- Kiitos vastauksistanne!

1. Dokumentoinnin toimijat ja toimintatavat					
1.1 Miten usein seuraavat tahot tekevät dokumentointia näkemyksenne mukaan? Arvioikaa kukin toimija oheisella asteikolla rastittamalla (x).					
	Ei koskaan	Harvoin (enintään muutaman kerran kuukaudessa)	Silloin tällöin (viikoittain)	Usein (monta kertaa viikossa)	Päivittäin (joka arkipäivä)
VO itsenäisesti					
Lastenhoitaja itsenäisesti					
Avustaja itsenäisesti					
Varhaiskasvatustiimimme yhdessä					
VEO itsenäisesti					
Vanhempi tai huoltaja					
Lapsi					
Lapset (useampi yhdessä)					
Joku muu, kuka?					

1.2 Missä määrin lasten ikä vaikuttaa dokumentoinnin mahdollisuuksiin? Rastittakaa (x) sopivin vaihtoehto.

- Lasten ikä ei vaikuta dokumentoinnin mahdollisuuksiin.
- Lasten ikä vaikuttaa jonkin verran dokumentoinnin mahdollisuuksiin.
- Lasten ikä vaikuttaa dokumentoinnin mahdollisuuksiin.
- Lasten ikä vaikuttaa merkittävästi dokumentoinnin mahdollisuuksiin.
- Emme osaa sanoa.

1.3 Milloin dokumentointia tehdään? Rastittakaa (x) kaikki sopivat vaihtoehdot.

- Päivän alkaessa.
- Aamupäivällä.
- Keskipäivällä (päivälevon aikana).
- Iltapäivällä.
- Päivän päätteeksi.
- Dokumentointia ei ehdi toteuttamaan päivän aikana.
- Joku muu aika, mikä?

1.4 Arvioi, miten usein käytätte oheisia dokumentointitapoja. Rastittakaa (x) kutakin tapaa koskien sopiva vaihtoehto.					
	Käyttö usein (vähintään 2-3 kertaa viikossa)	Käyttö melko usein (enintään kerran viikossa)	Käyttö silloin tällöin (enintään 2-3 krt kuukaudessa)	Käyttö harvoin (enintään kerran kuukaudessa)	Emme käytä dokumentointitapaa
Lapsen vasu					
Kasvun kansio					
Ryhmän Facebook-sivu					
Ryhmän nettisivut (blogi)					
Päiväkohtainen ryhmän seurantalomake					
Omat muistiinpanot (kynä, vihko, tms.)					
Ryhmän puhelin (ääni, kamera tai video)					
Ryhmän pädit ms. (ääni, kamera tai video)					
Oma puhelin (ääni, kamera tai video)					
Joku muu tapa, mikä?					

1.5 Arvioi, käyttämienne dokumentointitapojen mielekkyyttä tiiminne kannalta. Valitkaa (x) kutakin tapaa koskien sopiva vaihtoehto.					
	Erittäin mieluisa	Mieluisa	Menettelee	Epämieluisa	Emme käytä
Lapsen vasu					
Kasvun kansio					
Ryhmän Facebook-sivu					
Ryhmän nettisivut (blogi)					
Päiväkohtainen ryhmän seurantalomake					
Omat muistiinpanot (kynä, vihko, tms.)					
Ryhmän puhelin (ääni, kamera tai video)					
Ryhmän pädit ms. (ääni, kamera tai video)					
Oma puhelin (ääni, kamera tai video)					
Joku muu tapa, mikä?					

1.6 Mitä dokumentoivia työskentelytapoja olette käyttäneet ryhmässänne viimeisen kuukauden aikana?

Rastittakaa (x) kaikki kuukauden aikana käyttämäne työskentelytavat.

- Lapsen vasu.
- Kasvun kansio.
- Ryhmän Facebook-sivu.
- Ryhmän nettisivut (blogi).
- Päiväkohtainen ryhmän seurantalomake.
- Omat muistiinpanot (kynä, vihko, tms.).
- Ryhmän puhelin (ääni, kamera tai video)
- Ryhmän pädit ms. (ääni, kamera tai video)
- Oma puhelin (ääni, kamera tai video)
- Emme tee dokumentointia.
- Joku muu tapa, mikä?

1.7 Missä määrin käytätte dokumentointia toiminnan kehittämiseen ja suunnitteluun?

Rastittakaa (x) sopivin vaihtoehto.

- Erittäin paljon (viikoittain).
- Paljon (kerran – pari kuukaudessa).
- Jonkin verran (enintään kerran kuukaudessa).
- Harvoin (enintään kerran muutamassa kuukaudessa).
- Hyvin harvoin (enintään muutamana kerran vuodessa).
- Emme ollenkaan.

1.8 Jos käytätte dokumentointia toiminnan kehittämiseen ja suunnitteluun, niin nimetkää oheen esimerkki tällaisesta tilanteesta:

1.9 Kuinka paljon tiiminne on viimeisen kuukauden aikana dokumentoinut lasten toimintaa yksilötasolla? Rastittakaa (x) sopivin vaihtoehto.

- Erittäin paljon (päivittäin).
- Paljon (useamman kerran viikossa).
- Kohtalaisesti (enintään viisi kertaa kuukauden aikana).
- Jonkin verran (enintään kolme kertaa kuukauden aikana).
- Vähän (enintään kerran kuukauden aikana).
- Ei ollenkaan.

1.10 Jos yksilötason toimintaa on dokumentoitu, niin arvioikaa siihen käytetty kokonais-aika viikossa. Rastittakaa (x) sopivin vaihtoehto.

- Yli 5 (viisi) tuntia viikossa.
- 3-5 (kolmesta viiteen) tuntia viikossa.
- 1-3 (yhdestä kolmeen) tuntia viikossa.
- Alle tunti viikossa.
- Joku muu aika, mikä?

1.11 Kuinka paljon tiiminne on viimeisen kuukauden aikana dokumentoinut lasten toimintaa pienryhmä- tai ryhmätasolla? Rastittakaa (x) sopivin vaihtoehto.

- Erittäin paljon (päivittäin).
- Paljon (useamman kerran viikossa).
- Kohtalaisesti (enintään viisi kertaa kuukauden aikana).
- Jonkin verran (enintään kolme kertaa kuukauden aikana).
- Vähän (enintään kerran kuukauden aikana).
- Ei ollenkaan.

1.12 Jos pienryhmä- tai ryhmätason toimintaa on dokumentoitu, niin arvioikaa siihen käytetty aika. Rastittakaa (x) sopivin vaihtoehto.

- Yli 5 (viisi) tuntia viikossa.
- 3-5 (kolmesta viiteen) tuntia viikossa.
- 1-3 (yhdestä kolmeen) tuntia viikossa.
- Alle tunti viikossa.
- Joku muu, mikä?

1.13 Miten lapset osallistuvat dokumentointiin? Rastittakaa (x) kaikki sopivat vaihtoehdot.

- Käden taitojen aikaansaannokset (piirtäminen, askartelu, tms.)
- Esittävä ilmaisu (esim. nukketeatteri tms. ilmaisu, soitto, laulu, tanssi)
- Digitaaliset aikaansaannokset (esim. kuva-, video- tai äänitallenteet)
- Liikunnan avulla
- Yksilöllisesti (yksilötöitä tehden)
- Ryhmänä (ryhmätöitä tehden)
- Keskusteluin lapsikohtaisesti kanssanne.
- Keskusteluin ryhmäkohtaisesti kanssanne.
- Lapset eivät osallistu dokumentointiin.
- Joku muu tapa, mikä?

1.14 Miten vanhemmat tai huoltajat osallistuvat dokumentointiin? Rastittakaa (x) kaikki sopivat vaihtoehdot.

- Vapaamuotoiset keskustelut.
- Viralliset keskustelut (esim. vasu tms.)
- Vanhempainillat
- Vanhemmat tai huoltajat eivät osallistu dokumentointiin.
- Joku muu tapa, mikä?

2. Dokumentoinnin syyt ja taustatekijät	
2.1 Miksi tiiminne toteuttaa dokumentointia? Rastittakaa (x) kaikki sopivat vaihtoehdot.	
☐	Vasu velvoittaa.
☐	Toiminnan tallentamiseksi ja näkyväksi tekemiseksi.
☐	Toiminnasta tiedottamiseksi.
☐	Muistojen tallentamiseksi myöhempää tarkastelua varten.
☐	Lapsen kehitysvaiheiden tallentamiseksi.
☐	Lapsen taitojen tarkastelemiseksi.
☐	Emme tiedä.
☐	Joku muu syy, mikä?
2.2 Ketä varten dokumentointia tehdään? Rastittakaa (x) kaikki sopivat vaihtoehdot.	
☐	Tiimillemme.
☐	Ryhmän ulkopuoliselle ammattilaiselle, esim. VEO.
☐	Lasten vanhemmille tai huoltajille.
☐	Lapsiryhmällemme.
☐	Yksittäiselle lapselle.
☐	Ei kenellekään.
☐	Jollekulle muulle, kenelle?
2.3 Mitä esteitä tai haasteita tiimillänne on dokumentointia koskien? Rastittakaa (x) kaikki sopivat vaihtoehdot.	
☐	Ei esteitä tai haasteita.
☐	Meillä ei ole aikaa dokumentoinnille.
☐	Meillä ei ole dokumentointia koskevia ohjeita.
☐	Meillä ei ole dokumentointia koskevia tavoitteita.
☐	Dokumentointia koskeva osaamisemme on hataraa.
☐	Joku muu este tai haaste, mikä?
3. Muut dokumentointia koskevat näkemyksenne	
3.1 Mitä muuta haluatte kertoa ryhmänne dokumentoinnista?	

3.2 Mitä dokumentointi mielestänne tarkoittaa?

3.3 Miten lasten ikä vaikuttaa dokumentoinnin mahdollisuuksiin?

4. Tiiminne taustatiedot				
Tiiminne työntekijöiden lukumäärä (kokoaikaiset tiimissä päivittäin toimivat työntekijät):				
Montako tiiminne jäsentä osallistui kyselyyn vastaamiseen?				
Tiiminne yhteenlaskettu alan työkokemus vuosina:				
Lasten lukumäärä ryhmässänne:				
Ryhmänne nuorimman lapsen ikä:				
Ryhmänne vanhimman lapsen ikä:				
Erityistä tukea tarvitsevien lasten määrä ryhmässänne:				
Jos ryhmällänne on jokin erityinen painopistealue (taide, liikunta, luonto, tms.), mikä se on?				
Kasvatustoiminta ryhmässämme tapahtuu: (rastittakaa (x) sopivin vaihtoehto)				
Täysin ryhmäperusteisesti	Suurimmaksi osaksi ryhmäperusteisesti	Puoliksi ryhmässä ja pienryhmissä	Suurimmaksi osaksi pienryhmäperusteisesti	Täysin pienryhmäperusteisesti

Suurkiitos vastauksistanne!

Liite 3: Miten lasten ikä vaikuttaa dokumentoinnin mahdollisuuksiin?

Vastaukset ryhmitelty hyödyntäen aineistolähtöisen sisällönanalyysin prosessia (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122-127).

<p>”Eskarilaiset voivat jo itsekin enemmän kuin pienet.”</p> <p>”Ikätason mukaan voi lapsi osallistua dokumentointiin.”</p> <p>”Kaikki ei vielä pysty huolellisesti osallistumaan. Huomioidaan iät esim. pienempien kanssa. Perushoidon dokumentointia - ruokailua, pukemista tms. (hyödynnetään niitä, mitä voidaan dokumentoida).”</p> <p>”Pienemmille täytyy löytyä työkalut dokumentointiin tai aikuinen hoitaa sen”</p> <p>”Mitä pienempi lapsi sen sensitiivisempää havainnointi on. Mitä isompi lapsi sen helpompaa havainnointi on.”</p> <p>”Enemmän kehitystaso kuin ikä vaikuttaa. -> Puhumaan opettelevat voivat tehdä lähinnä fyysistä + visuaalista dokumentointia.”</p> <p>”Lasten osaaminen ja kehitys.”</p>	<p>Dokumentointimahdollisuudet rajallisempia nuorempien lasten kohdalla.</p>
<p>”Alle 3-vuotiaiden kanssa dokumentointi on haastavaa heidän taitojensa vuoksi sekä aikuisten ajan vähyyden vuoksi. Paljon menee aikaa perushoittoon.”</p> <p>”Pienten ryhmässä suurin osa 1-vuotiaita (+äidinkieli muu kuin suomi). Aika menee täysin lasten perushoidossa. Dokumentointi lähinnä ryhmän puhelimella tapahtuvaa.”</p>	<p>Dokumentoinnin ja muiden tehtävien välinen jännite.</p>
<p>”Vaatii luovuutta ja soveltamista.”</p> <p>”Osallisuuteen, kertomaa, kirjoittamaa, käyttämää, välineitä.”</p>	<p>Työkalut ja toimintatavat</p>
<p>”Paljonko lapsi itse pystyy vaikuttamaan dokumentointiin.”</p>	<p>Muut esille tuodut seikat</p>

Taulukko 20: Lasten iän vaikutus dokumentoinnin mahdollisuuksiin

Liite 4: Jos käytätte dokumentointia toiminnan kehittämiseen ja suunnitteluun, niin nimetkää oheen esimerkki tällaisesta tilanteesta:

Vastaukset ryhmitelty hyödyntäen aineistolähtöisen sisällönanalyysin prosessia (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122-127).

<p>”Dokumentoitujen havaintojen pohjalta toimintaa pohdittu.”</p> <p>”Kuvataan videoita terapiahetkistä, jotta voimme hyödyntää oppeja arjessa, lapsen kehityksen tukemisessa.”</p> <p>”Kuvataan tuokioita ja vertaillaan kehitystä.”</p> <p>”Havainnoidaan lapsia ja suunnittelemme toimintaa siltä pohjalta”</p> <p>”Tiimisuunnittelu (kone, s-posti, paperi), opssuunnitelut. Esiopetus”</p> <p>”Motoristen taitojen havainnointi ja harjoittelu.”</p> <p>”Tekemiämme muistiinpanoja lapsista käytämme esim. leikkiryhmien jakoon jotta ne olisivat lapsia hyödyttäviä.”</p> <p>”Pienten kielireppujen tulosten perusteella uusi pienryhmä. Skidireili-havainnoinnin perusteella liikuntasuunnitelmat.”</p> <p>”Lasten leikki, osallistuminen, tukeminen.”</p>	<p>Pyrkimys dokumentoinnin hyödyntämiseen toiminnan kehittämisessä.</p>
<p>”Muistiinpanot. Valokuvia.”</p> <p>”Viikko-ohjelman ym. ryhmää/taloa koskeva tietä viikottain Info-tv:ssä.”</p> <p>”Kalenterimerkinnät (esim. retkikohteet)”</p>	<p>Dokumentoinnin toteutustavat</p>

Taulukko 21: Esimerkit dokumentoinnin käytöstä kehittämiseen ja suunnitteluun

Liite 5: Mitä muuta haluaisitte kertoa ryhmänne dokumentoinnista?

Vastaukset ryhmitelty hyödyntäen aineistolähtöisen sisällönanalyysin prosessia (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122-127).

<p>”Toiminta näkyväksi kaikille. Kirjallista, kuvallista. Päivänkulun kirjaaminen yksilötasolla perheille.”</p>	<p>Dokumentointi on varhaiskasvatus-tiimin työkalu ja työtapa.</p>
<p>”Havainnointia suoritetaan koko ajan. Oleelliset asiat on hyvä kirjata tähdäten toiminnan arviointiin ja kehittämiseen. Olisi hyvä selvittää yksikössä, mitä se on ja sisältää, mistä aika ja kenen / keiden vastuu.”</p> <p>”Tarkoitus on tehdä varhaiskasvatusta näkyväksi lasten vanhemmille. Se mahdollistaa lasten ja vanhempien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen.”</p>	<p>Dokumentointi mahdollistaa toiminnan suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen.</p>
<p>”Toiveita olisi enempäänkin mutta aika rajoittaa. / Keksitty nopeita dokumentointitapoja.”</p> <p>”Aikamme näin toiminnan alussa on ollut hyvin rajallista. Lähinnä keskitytty hyvin tiiviisti uusien lasten "sisäänajoon" ja ryhmäytymiseen.”</p> <p>”Muksunetti on varsin kankea väline, esim. kuvien ja videoiden jakaminen työlästä. Kuvien jakaminen whatsappin kautta toimii hyvin. Kuvat ylipäänsä on sitä yhteistä jakamista, niihin voi palata ja luo yhteistä kulttuuria.”</p>	<p>Dokumentoinnin haasteet</p>
<p>”Vaihtelee kausittain.”</p> <p>”Monipuolista”</p>	<p>Muut esille tuodut seikat</p>

Taulukko 22: Muut näkemykset dokumentoinnista

Liite 6: Mitä dokumentointi mielestänne tarkoittaa?

Vastaukset ryhmitelty hyödyntäen aineistolähtöisen sisällönanalyysin prosessia (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122-127).

<p>”Tallentaa lapsen aikaa päiväkodissa; hetkiä, taitoja, kehitystä, oppia, muistoja, kehitysvaiheita.”</p> <p>”Lasten arjen näkyväksi tekemistä.”</p> <p>”Tapahtuman/tekemisen kuvaamista, tallentamista. Lasten tekemät työt, kaikki mistä jää johonkin muotoon talteen esim. kuvat, videot, maalaukset, yms.”</p> <p>”Näkymätön näkyväksi. Informaatiota meille (tiimi), lapsille ja vanhemmille.”</p> <p>”Tärkeiden asioiden kirjaamista ja kuvaamista.”</p> <p>”Dokumentoinnissa käytetään kuvia, lasten töitä ja piirrustuksia, heidän haastattelujaan, varhaiskasvatuksen henkilöstön blogeja, nettisivuja, kasvun kansioita ja muuta.”</p>	<p>Tallentaminen ja dokumentointi</p>
<p>”Havaintojen kirjaamista ylös tai muuten tallentamista toiminnan arviointiin, kehittämiseen ja muistojen tallentamiseen.”</p> <p>”havainnointi (lapsen toiminta+leikki) / tietoa osaaamisesta / tuen tarpeesta”</p> <p>”Tehdään työtä näkyväksi, sekä lapsen kehityksen tukemista ja kehityksen tallentamista.”</p> <p>”Kasvun seuraaminen (+kehityksen), muistojen kartuttaminen, havainnointia”</p> <p>”Tehdyn työn näkyväksi tekemistä, lapsen kehityksen seurantaan, oman motivaation säilymistä & lisäämistä.”</p>	<p>Dokumentointi myöhempää seuranta ja kehittämistä varten</p>

”Tehdyn työn näkyväksi tekemistä, lapsen kehityksen seurantaan, oman motivaation säilymistä & lisäämistä.”	Ammatillinen motivaatio
”Käsitämme sen hyvin laajasti.”	Muu

Taulukko 23: Dokumentointi-termin merkitys